

TARTU ÜLIKOOL

Usuteaduskond

Riho Majas

**NAISTE ORDINEERIMISE TEEMALINE ARGUMENTATSIOON
EKN LIIKMESKIRIKUTES 2022**

Magistritöö

Juhendajad: Ain Riistan, Atko Rimmel

Tartu

2022

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Taust	10
1.1. Vahekokkuvõte	15
2. Naiste ordineerimine Eestis. Varasemad teadustööd.....	17
2.1. Margit Miller.....	17
2.2. Anne Saluraid	18
2.3. Kadri Käärde.....	19
2.4. Maarja Hulkko	20
2.5. Vahekokkuvõte	20
3. Uurimistulemused.....	21
3.1. Üldine praktika kirikutes	21
3.2. Olulised tähelepanekud.....	22
3.3. 1. kiri korintlastele ja 1. kiri Timoteosele	27
3.4. Argumentide kokkuvõte ja mõtted	29
3.5. Taustaargumendid võrdluses argumentidega intervjuudest.....	33
3.5.1. Vastuargumendid 1 - traditsiooniargument	34
3.5.2. Vastuargumendid 2 – emotsionaalsed argumendid	45
3.5.3. Vastuargumendid 3 – kirjakohtad.....	49
3.5.4. Pooltargumendid 1 - naiste võimekust õigustavad.....	50
3.5.5. Pooltargumendid 2 - naiste ordineerimise praktilisusele osutavad	54
3.5.6. Pooltargumendid 3 - naiste ja meeste võrdsust rõhutavad	58
3.5.7. Pooltargumendid 4 - tõendite puudumine naiste ordineerimise vastu.....	61
3.5.8. Pooltargumendid 5 - vaimuliku eesmärk ja teenistuse iseloom	61
3.5.9. Pooltargumendid 6 – ajalooline kontekst	62

3.5.10.	Pooltargumendid 7 – naiste olulisus pühakirjas	63
3.5.11.	Pooltargumendid 8 – ebavõrdsuse negatiivne mõju	64
4.	Kokkuvõte	65
	Kasutatud allikad	70
	Summary.....	71

Sissejuhatus

Teema valik ja töö eesmärk

Minu magistritöö eesmärgiks oli uurida suhtumist naiste ordineerimisse Eesti Kirikute Nõukogu (EKN) liikmeskirikutes aastal 2022, rõhuga argumentatsioonil, millega põhjendatakse oma seisukohta (olgu see siis naiste ordineerimist pooldav või mittepooldav). Ma ei keskendunud uurimuses niivõrd üksikutele kirikutele, vaid püüdsin saada ülevaate üldpildist antud küsimuses ehk sellest, milliseid argumente üleüldse kasutatakse ja kuidas näeb see üldpilt välja võrreldes laiemal kristliku kontekstiga. Teema on oluline kolmel põhjusel: esiteks on naiste ordineerimine ilmselgelt aktiivne diskussiooniteema (lihtne näide – kui hakkasin teema jaoks materjali otsima, siis sisestades *EBSCO Discovery* andmebaasi otsingusse „*ordination of women*“ ja kitsendades tulemusi vaid inglise keelele, sain ligikaudu 8000 vastet), mis ei ole kaugeltki „laualt maas“; teiseks on naiste ordineerimine üsna uus nähtus kristliku kiriku ajaloos ning kolmandaks ja kõige peamiseks – sellise rõhuasetusega uurimistööd, mis keskenduks just nimelt naiste ordineerimist puudutavale argumentatsioonile **Eestis**, pole varem tehtud.

Tegemist on niisiis religiooniuuringulise uurimistööga, mis annab ülevaate sellest, kuidas erinevate EKN liikmeskirikute esindajad kirjeldavad naiste ordineerimise praktikat nende kirikus; kuidas erinevad kirikud argumenteerivad oma seisukohta; kuidas teevad seda inimesed personaalsel tasandil ja milline on tulemuste põhjal avanev üldpilt.

Leian, et siinkohal on kindlasti oluline ka ära märkida, et töö eesmärgiks polnud anda hinnanguid selle kohta, kas naiste ordineerimine on õige või vale. Uurimistöö autorina tundsin algusest peale, et taoliste küsimuste üle otsustamine peaks jääma kirikutele endile. Samuti leidsin, et neutraalne, kallutamata hoiak on kindlasti tõhusaim viis saada võimalikult objektiivseid tulemusi. Niisiis püüdsin taolisest hoiakust ka oma uurimistöös lähtuda.

Uurimisküsimused

Seadsin endale eesmärgiks saada uurimistöös vastused järgnevale küsimustele ja neist kõige olulisem oli just teine küsimus:

- Milline on üldise suhtumine naiste ordineerimisse konkreetsetes EKN liikmeskirikutes?
- **Milliseid argumente kasutatakse oma seisukohtade põhjendamiseks?**
- Kas on märgatavaid erinevusi naissoost ja meessoost informantide suhtumise vahel?
- Kas on märgatavaid erinevusi naissoost ja meessoost informantide põhjenduste vahel?
- Kas on erinevusi vastajate suhtumises vanuselisel?
- Kuidas paistavad tulemused laiemas kontekstis?

Uurimismetoodika tutvustamine

Uurimistöö jaotus kaheks. Esiteks tutvusin taustakirjandusega, et saada selge ülevaade, milliseid argumente kasutatakse naiste ordineerimise poolt ja vastu kristlikus maailmas laiemalt, ehk uurisin sellesisulisi raamatuid, artikleid, konverentsimaterjale, kirikute kodulehti jne, ja kõige selle põhjal koostas nimekirja kõlama jäänud argumentidest. Seejärel grupeerisin lähedase tähendusega argumentid ühe kategooria alla. Selle kõige eesmärgiks oli saada võrdlusmaterjal oma uurimistöö teisele poolele.

Teine pool uurimistööst oli välitöö ehk kohtumine erinevate EKN liikmeskirikute esindajatega ja nendega intervjuude läbiviimine. Konkreetsete informantide valik lähtus enamusele juhtudest juhendaja soovitusel, kuid mõned vastajad sai valitud ka informantide endi soovitude põhjal. Põhiline valikualus oli, et sõna saaksid mõlema – nii naiste ordineerimist pooldava kui ka mittepooldava – poole esindajad (lõpptulemus sai väga tasakaalustatud: pooldajaid ja vastaseid oli informantide seas enam-vähem pooleks).

Iga potentsiaalse informandiga sai ühendust võetud e-maili teel ja palutud neil osaleda uurimuses. Juhul, kui informant oli nõus, saatsin talle allkirjastamiseks nõusolekuvormi, et ta oleks teadlik oma õigustest seoses uurimistööga ja sellest, mil viisil on uurimistöös tagatud tema anonüümsus. Seejärel leppisime kokku kohtumise. Ühe informandiga toimus kohtumine silmast silma, kuid kõigi teistega leidis intervjuu aset Zoomi vahendusel. Intervjuud toimusid poolstruktureeritud vormis. Kõigile informantidele esitasin järgnevad kuus küsimust:

- Teie vanus?

- Millisesse usuorganisatsiooni te kuulute?
- Milline on teie usuorganisatsiooni seisukoht naiste ordineerimise suhtes (Eestis)?
- **Millised on argumendid, millega teie usuorganisatsioon põhjendab oma seisukohta naiste ordineerimise suhtes?**
- Milline on üldine suhtumine naiste ordineerimisse teie usuorganisatsiooni liikmete seas?
- Milline on teie isiklik suhtumine naiste ordineerimisse ja millega te seda põhjendate?

Kõige olulisem oli neist neljas, argumentatsiooni puudutav küsimus. Neile küsimustele lisandusid vajadusel täpsustavad küsimused. Oluline on ka mainida, et juba pärast teist intervjuud tundsin, et kõigile informantidele on mõttekas laiema tausta avamiseks esitada ka järgmised küsimused:

- Mis te arvate, kas teie kiriku seisukoht naiste ordineerimise osas on „kivisse raiutud“ või arvate, et praegune praktika võiks muutuda?
- Mis te arvate, mis juhtuks, kui praegune ordineerimispraktika muutuks? Kas kirik võidaks või kaotaks sellest ja kui, siis mida?
- Kas naisvaimulike ja meesvaimulike vahel on teie arvates mingi kvalitatiivne erinevus?
- (Juhul, kui kirikus esines erimeelsus naiste ordineerimise osas): milline on omavaheline läbisaamine naiste ordineerimise pooldajate ja vastaste vahel teie kirikus?

Informantide arvu osas tegime töö käigus koos juhendajatega mõned korrektuurid ja esialgselt plaanitud 20 informandi asemel otsustasime 14 kasuks. Seda väga praktilistel põhjustel. Leidsime, et Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik ja Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik on oma vaadetelt ja õpetuselt nii sarnased, et mõlema kiriku esindajatega pole mõtet intervjuud teha. Jäi vaid Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik. Samuti leidsime, et arvestades õigeusu kiriku väga ranget ja traditsioonidel põhinevat joont taolistes küsimustes piisab ühest informandist.¹ Sedasama otsustasime ka katoliku kiriku puhul ja niisiis sai ka katoliku

---

¹ Minu intervjuu selle informandiga andis eelnevale ka kinnitust – intervjuu käigus küsisin temalt, kas ta oskaks soovitada oma kirikust kedagi, kes oma vaadetelt on naiste ordineerimise küsimuses õigeusu kiriku ordineerimispraktika suhtes eri meelt. Informant vastas, et taolist inimest oleks ääretult keeruline või isegi

kiriku puhul intervjuu läbi viidud vaid ühe informandiga. Ka otsustasime kõrvale jätta Armeenia Apostliku Kiriku Eesti Püha Gregoriuse Koguduse ja seda eelkõige põhjusel, et tegemist on Eesti kristlikus kultuuriruumis liiga eksootilise ja erandliku nähtusega (olgu et ka nemad kuuluvad EKNi).

Seega oli plaan teha intervjuu 14 isikuga, kuid lõplikuks informantide arvuks jäi 12. Kõik kaheksa väljavalitud kirikut on küll esindatud, kuid kahe väikese kiriku puhul ei õnnestunud teise informandiga kokkuleppele jõuda ja niisiis jäid need esindatuks vaid ühe informandiga.

Kõige lühem intervjuu kestis 30, kõige pikem 70 minutit. Intervjuud salvestasin ja transkribeerisin. Edasi kodeerisin transkriptsioonide tekstid selle järgi, kas tegemist on pooltargumendi, vastuargumendi või muu olulise informatsiooniga. Selle põhjal sain tekstidest välja noppida konkreetseid argumente või tsitaate ja asetada need taustatekstide põhjal koostatud argumentide nimekirja, sobiva kategooria alla. Sellele järgnes juba iga kategooria all argumentidest ja tsitaatidest järelduste tegemine ja sidusa teksti kokkukirjutamine.

Probleemi senine uuritus

Naiste ordineerimine on ilmselgelt väga noor teema, eriti kui me võrdleme seda kristluse ajaloo pikkusega. Loomulikult on naiste ordineerimise üle arutletud ka väga kauges ajaloos, näiteks kirjeldati ühes taustatekstis Aquino Thomase sellesisulist arutlust (Küng 2005, 39) ja üks minu informantidest rääkis, et selle üle on arutletud kirikukogudel esimesel aastatuhandel pKr, **aga** tõsiasi on, et suuresti on naiste ordineerimise teema käinud käsikäes laiemas naisõigusliikumise ja ehk küsimus on ikkagi väga uus. Nagu juba varem öeldud, tekste on naiste ordineerimise teemal kirjutatud massiivselt ja arvata võib, et neid diskussioone, mis tekstiks pole saanud, on veel väga palju rohkem, niisiis on kindlasti tegemist väga uuritud temaga. Loomulikult tuleb aga arvestada ka sellega, et teemale saab läheneda väga erinevalt – teoloogi perspektiivist, ajaloolase perspektiivist, religiooniuurija

---

võimatu leida ja kõige vähem veel vaimulikkonna seast. Ta põhjendas seda esiteks sellega, et õigeusu vaimuliku töö on äärmiselt reguleeritud kuni pisidetailideni ja kui vaimulik hakkaks tegema või õpetama midagi, mis oleks väljakujunenud reeglite või keskse õpetusega kuidagi vastuolus, siis kaotaks ta kiirelt oma töö. Ning kuna kirikus puudub ka surve altpoolt ehk naistepoolne ambitsioon vaimulikuks saada, puuduvad ka inimesed, kes saaksid naiste ordinatsiooni puudutavas küsimuses eri meelt olla.

perspektiivist jne ja loomulikult sõltub palju ka sellest, milline on konkreetse uurija positsioon ja eesmärk. Kui keskenduda aga konkreetsetele argumentatsioonidele, siis ka selle kohta on väga palju kirjutatud ja väärivad äramärkimist, et kui sellesisulisi tekste lugeda, siis jõuab üsna kiiresti punkti, kus järgmises tekstis enam midagi uut ei lisandu. Minu enda töö on tegelikult selle tõestuseks. Esimesest kahest artiklist, mida kasutasin allikana, sain ma tegelikult kätte **enamuse** argumentidest, mida kumbki pool oma seisukohtade põhjendamiseks kasutab. Pärast seda lisandus veel vaid üksikuid. Niisiis pole küsimustki, et isegi kui kitsendame naiste ordineerimise küsimuse argumentidele, on jälle tegemist väga uuritud teemaga. **Aga** jutt käib just laiemast plaanist. Kui räägime teema uuritusest Eestis ja Eesti kontekstis, siis pole kahtlust, et minu uurimistöö on esimene omasugune. Naiste ordineerimisest iseenesest on ka teaduslikul tasandil kirjutatud (ma ise kasutan oma töös allikatena nelja Eestis naiste ordineerimisest kirjutatud teadustööd, kust leidsin ka mõned üksikud argumentid, mida sain lisada võrdlusmaterjaliks oma tulemustele), kuid nende tööde eesmärk ja fookus on selgelt mujal.

Töös kasutatud tähtsamad allikad

Töö ei kajasta kaugeltki mitte kõiki tekste, mida antud teema kohta lugesin. Kui alustasin teemaga tutvumist, kasutasin kõigepealt lihtsalt Google'i otsingut, et saada mingisugune esmane aimdus probleemi olemusest. See oli kasulik ja informatiivne eelvaade, kuid enamuse loetust töös ei kajastu. Minu peamiseks allikateks süsteemse argumentide loetelu moodustamisel olid aga Anne Burghardi (2017) artikkel „Naiste ordinatsioon oikumeeniliste kõneluste kontekstis“ ja Catherine Droste (2015) artikkel „*The Ordination of Women in the Catholic Church*“. Lisaks tutvusin mõnede raamatutega, mis antud teemat mõnevõrra käsitlevad, kuid, nagu juba varem mainitud, piisab siin tegelikult üsna vähestest (õigesti valitud) tekstidest, et saada väga hea ülevaade peamistest argumentidest, mida naiste ordineerimise puhul kasutatakse ja minu puhul olid nendeks just kaks nimetatud artiklit. Neli eelnevalt mainitud Eestis kirjutatud teadustööd võiks ka siiski oluliste allikatena ära mainida. Ma ei saanud neist küll eriti palju uut materjali, kuid nad olid kasulikud, et saada parem arusaam naiste ordineerimist puudutavast olukorrast Eestis.

Kuid minu jaoks kõige olulisemateks allikateks olid siiski intervjuud kirikute esindajatega.

Töö koostamisel ette tulnud sisulised ja vormilised raskused

Ainus probleem, mille ma siinkohal välja tooksin, on see, et intervjuudeni jõudmises esines kohati tõrkeid. Kõikidele väljavalitud potentsiaalsetele informantidele saatsin ühesuguses sõnastuses palve osaleda uurimuses (muutsin pöördumises vaid adressaadi nime). Päril mitmel korral aga vastust sellele kutsele ei tulnud. Samuti juhtus üsna tihti, et potentsiaalne informant oli alguses nõus, kuid mingil hetkel millegipärast loobus edasisest suhtlusest. Peale nende probleemide ei oska nimetada ühtegi, mis mainimist vääriks.

Töö struktuur

Leidsin algusest peale, et ülevaatlilikult parimaks ja läbipaistvamaks töö ülesehitamise viisiks on liikuda n-ö „kaugemalt lähemale“ ehk siis anda esmalt ülevaade sellest, millist naiste ordineerimise teemalist argumentatsiooni võib kristlikus maailmas laiemalt leida. Sellest annabki ülevaate esimene peatükk. Seejärel kirjeldan teises peatükis, milliseid argumente võib leida Eestis kirjutatud tekstidest. Kolmanda, uurimistulemuste peatüki peamine eesmärk on panna intervjuudest saadud vastused võrdluses taustatekstidest saadud argumentidega. Sellele lisaks tõin uurimistulemuste peatükis välja ka mõned minu silmis olulised tähelepanekud, mis uurimistööd tehes ilmsesid: teatud eelarvamused, kui räägime konservatiivsusest; nais- ja meesinformantide teatud erinevused; tähelepanekud, mis puudutavad kirikutes valitsevat meelsust; üks paradoksaalne olukord seoses kirjakohtade kasutamisega argumenteerimisel jne. Samuti lisasin eraldi alapeatüki, kus tõin selgelt välja kõik varasemas tekstis kõlanud argumendid, grupeerisin nad tüüpide järgi ja lisasin ka omapoolse analüüsi sellest, kuidas poolt- ja vastuargumendid omavahel suhestuvad. Eelnevalt kirjeldatud teemad on jaotatud peatükkide 3.1-3.4 vahel. Peatükk 3.5 keskendubki juba konkreetselt intervjuudest saadud tulemuste analüüsile võrdluses taustaargumentidega. Peatükk on jaotatud 11 alapeatükiks, millest igaüks käsitleb ühte argumenditüüpi ja annab ülevaate sellest, kui palju konkreetset argumenditüüpi intervjuudest läbi käis.

Märkused

Igaks juhuks tahan lõpetuseks teha ka ühe märkuse. Nimed, olgu siis isikunimed, kohanimed või kirikunimed, samuti ka vanused on anonüümsuse huvides töös asendatud tärnidega –*.

1. Taust

Minu esimeseks naiste ordineerimise teemalist laiemat tausta tutvustavaks allikaks oli Anne Burghardt (2017) artikkel „Naiste ordinatsioon oikumeeniliste kõneluste kontekstis“, mis annab ülevaate Kirikute Maailmanõukogu 143 liikmeskiriku (pluss mõned kirikud, mis sinna organisatsiooni ei kuulu) suhtumisest ja argumentatsioonist naiste ordineerimise küsimuses. Pilt, mis avaneb juba ainuüksi selle artikli põhjal, on üsna kirju nii poolt- kui ka vastuargumentide osas. Järgnevalt minupoolne lühikokkuvõte neist mõlemist. Alustuseks peamised vastuargumendid naiste ordineerimisele:

- Vaimulik preestriamet on sakrament ja seega mitte määratud naisele.
- Vaimulik pole üksnes Kristuse esindaja, vaid tema ikoon ja peab seega olema mees.
- Naine pole olemuslikult loodud täitma mehe rolli (vaimuliku ja juhina).
- Vaimulikud on 2000 aastat olnud mehed. Traditsioonid **on** olulised.
- Jeesuse apostliteks olid eranditult **mehed**.

Peamisteks naiste ordineerimise poolt rääkivateks argumentideks on aga:

- Ajalugu on tõestuseks naiste võimekusele juhirollis ja nende olulisusele kristluses.
- Naiste ordineerimisest saadud positiivne kogemus.
- Naine ja mees on mõlemad loodud jumala näo järgi.
- Lunastus on taastanud meeste ja naiste võrdsuse.
- Prioriteediks peaks olema Jeesuse sõnum, mitte sõnumi kuulutaja isik/sugu.

Minu isiklikul hinnangul saab neid peamisi poolt- ja vastuargumente vaadeldes näha teatud tendentsi, et vastased tuginevad pigem minevikule, pooldajad rohkem olevikule (ja miks mitte ka tulevikule). Vastaste seisukoht on suunatud kiriku kui jumalast antud institutsiooni ajatutele väärtustele, pooldajate suhtumine aga pigem kiriku kui inimeste poolt kantud institutsiooni väärtustele. Ehk siis – peamiseks märksõnaks on siin **traditsioon** kui selline ja eri pooli eristab suhtumine **traditsiooni**. Õpetus on sama, institutsioon on sama, kuid küsimus on selles, kas traditsioon kui sajanditepikkune praktika on n-ö aksiomaatiline ja objektiivne tõde või saab sellesse suhtuda paindlikult ja suuremas kooskõlas muutuva maailmaga. Traditsiooni tähtsustamise määr taandub küsimusele, kas kiriku funktsioon on olla jumalale või olla inimesele. Ka Burghardt (2017) juhib oma tekstis tähelepanu sellele

vastuolule. Ühelt poolt roomakatoliku ja õigeusu kiriku jäigad, lühidalt sõnastatud seisukohad, mille mõte on ühene – naiste ordineerimine on vastuolus traditsiooniga. Ja sellele vastukaaluks pooldajate argumentatsioon, et pole tõendeid, nagu oleks vaimulikurolli reserveerimine meestele olnud Jeesuse soov ja et ka 12 apostli valimist saab vaadelda laiemalt kui vastaste poolt esitatav tõlgendus jne.

Igal juhul on näha, et ühe jaoks on traditsioon ja väljakujunenud tavad aksiomaatilised, teise jaoks aga miski, mis on suuresti tõlgendamisküsimus, mille puhul **saab ja tohib** teha ajaloolis-kriitilist analüüsi ja mis on säilitamist väärt vaid siis, kui sellel on ka praktiline väärtus.

Tegelikkuses on asi aga veelgi sügavam. Mis puudutab traditsiooni ja suhtumist sellesse, siis ilmestab seda väga hästi Catherine Droste (2015) käsitlus. Droste järgi põhineb katoliku kiriku keskne argument naiste ordinatsiooni vastu just **traditsiooni** väärtustamises ja traditsioon omakorda tugineb tõsiasjale, et Jeesus ei pärandanud kristlikule kirikule **õigust** naisi ordineerida. Teiste naiste ordineerimise vastaste argumentide roll on traditsiooniargumenti selgitada, täpsustada ja põhjendada. Ja hoolimata sellest, et naiste ordineerimise pooldajad on lauale toonud hulganisti argumente, mis nende seisukohti toetavad, siis sõltumata taoliste argumentide kehtivusest või loogilisusest leiab katoliku kirik, et need ei kahanda **kõrgemate** argumentide ja kõrgema loogika ülimuslikkust – need ei muuda olematuks traditsiooni tähtsust, **fakti**, et kui Jeesus usaldas preestriameti oma apostlitele, siis usaldas ta selle **ainult meestele** ja niisiis pole kirik volitatud andma taolist õigust ka naistele. Kõik argumendid, mis naiste ordineerimist toetavad, olgu need siis teoloogilised, antropoloogilised või sotsiaalsed, on tühised traditsiooniargumendi kõrval. Traditsioon on jumalast antud, mitte inimlik konstruktsioon. (Droste 2015)

Droste (2015) toob välja rea naiste ordineerimise poolt kõnelevaid argumente ja kiriku vastused neile. Kui neid lühidalt refereerida, siis pooldajad räägivad ajaloolise konteksti mitmeti tõlgendatavusest, sellest, et mehed ja naised on Jeesuses uuestisündinutena võrdsed. Kirik vastab taolistele argumentidele, et Jeesus ei valinud ka talle kõige lähemal olnud naisi apostliteks, räägib sellest, et 12 apostlit valiti erilisel viisil – mitte nende soovi järgi. Droste viitab Jeesuse sõnadele: „Teie ei ole valinud mind, vaid mina olen valinud teid“ (Jh 15:16)) jne.

Droste tekstist jääb selgelt kõlama, et **traditsioon** kui põhjendus naiste mitteordineerimiseks pole lihtsalt meeletu katse säilitada ajalooliselt kujunenud patriarhaalsest süsteemist, vaid sellel on oluliselt sügavam teoloogiline ja õpetuslik sisu. Meesvaimulikud ei ole mitte „patriarhaalse, naistevaenuliku praktika“ edasikandjad, vaid Jeesuse poolt apostlitele antud kingituse edasikandjad. Kirik ei ütle, et naiste ordineerimine oleks halb iseenesest. Kirik ütleb, et neile pole antud **õigust** naisi ordineerida, kuna naine ei saaks tegutseda *in persona Christi*.

Sarnast argumentatsiooni väljendab ka Eesti Karismaatilise Episkopaalkiriku kodulehel olev lühiartikkel pealkirjaga „Miks meil pole naispreestreid?“ (Andracchio *s.d.*) Lühidalt kokkuvõetuna öeldakse ka siin, et traditsiooni tähtsustamine ei tähenda, nagu oleks mees kuidagi naisest ülem. Absoluutselt mitte. Samas aga on lihtne tõsiasi, et mees ja naine on erinevad – naine ei saa saada isaks, mees ei saa saada emaks. Ja rääkides kiriklikust praktikast, siis on eeskujuks Jeesus, kes oli mees ja kes usaldas apostlistaatuse vaid meestele. Jeesus murdis väga paljusid tollel ajal kehtinud ühiskondlikke tavaid ja niisiis oleks ta võinud vabalt valida apostliteks ka naisi, kuid ometi ta seda ei teinud. Niisiis, nagu katoliku kirik leiab, et neil pole volitusi naiste ordineerimiseks, nii arvab sama ka episkopaalkirik. Või kui tsiteerida autorit ennast: „Isegi kui Rooma paavst tahaks naisi preestriteks pühitseda, ei saa ta seda teha, sest Kirik ei ole mitte paavsti Kirik, vaid Kristuse Kirik. [...] Preester on sakramentaalne märk Kristusest kui Kiriku Peigmehest. Peigmees on ju mees! [...] Kui naine püüab seda rolli täita, on see nonsens – samasugune nonsens, kui mees püüaks olla „ema“.“ (Andracchio *s.d.*). Kuigi uurimistulemuste ja intervjuude täpsem analüüs järgneb uurimistöökolmandas osas, tahaksin siinkohal ikkagi tuua väljavõtte intervjuust katoliku kiriku informandiga, kuna see täiendab eelkirjeldatud mõtet. Tsiteerin: „[...] ...paavst ei ole firmajuht. See ei ole üks inimene, kes on väga võimas. Meie kirikus on täpselt vastupidi. Selle kolme nurga kõige viimane on paavst. Mitte nagu firmas, et selle firma juht on kõige tähtsam. Kõige tähtsam inimene meie kirikus ei ole paavst. Ei ole see Vatikan. **Need on teenijate teenijad**. Nemad peavad ainult hoidma seda, mida Kristus on kinnitanud, et see on meie kirik, see on meie traditsioon ...“

Kuna eelnevalt on põhjalikumalt tutvustatud pigem vastaste argumentatsiooni, võiks nüüd lähemalt vaadata ka naiste ordineerimise pooldajate argumente. Selles osas oli mulle suureks abiks raamat pealkirjaga „*Women and Ordination in the Christian Churches – International Perspectives*“ (Jones, Thorpe, and Wootton 2008). Raamatusse kogutud artiklid

keskenduvad eri kirikute naiste ordineerimist õigustavale argumentatsioonile. Niisiis lühike refereering pooltargumentidest:

- Inimese võimekus juhi- või vaimulikurolli täita ei sõltu soost (ibid, 8).
- Varakristluses esinesid diakonissid (ibid, 26).
- Jeesuse võrdne suhtumine naistesse (ibid 27-28, 59).
- Vaimlikuameti reserveerimine vaid meestele on jumala antropomorfiseerimine ja jumalale soo omistamine.
- Kristlik jumalateenistus peaks olema just nimelt **teenistus**, mitte võimupraktika.
- Mehed ja naised esindavad võrdselt nii inimlikkust kui jumalikkust (ibid 28-29).
- Oluline pole mitte sooline eristamine, vaid inimkonna lunastus, samuti ajaga kaasas käimine (ibid 30-31).
- Armulaua taandamine sooterminitele on labane lihtsustus millestki väga palju suuremast (ibid 34).
- Neitsi Maarja kui jumalasünnitaja, kui jumala vahendaja maailmale – ehk justkui preester (ibid 35-36).
- Naiste pidamine ebapuhtaks lähtub ajale jalgu jäänud eelarvamustest (mille juured on paganlikes usundites) (ibid 44).
- Kuna paljudes kohtades on vaimulike puudus, ei peaks sugu olema määravaks vaimulikuks saamisel (ibid 47).
- Naised ja mehed on võrdsed Jeesuses Kristuses (ibid 54).
- Pühakirjas ja kristlikus ajalooos on rohkesti naisi (märtrid, nunnad, pühakud jne) (ibid 55).
- Pauluse kirjade puhul on rohkesti väärtõlgendamist.
- Jumal annab ande võrdselt nii meestele kui naistele (ibid 78).

Kuigi konkreetseesse raamatusse koondatud tekstid keskenduvad peaaesjalikult naiste ordineerimise poolt argumenteerimisele, tuuakse ühes tekstis välja ka mõned väidetavalt tüüpilised ja sagedasti esinevad teoloogilised argumendid, mida kasutatakse naiste ordineerimise vastu.

Esiteks osutatakse teatud kirjakohtadele Pauluse kirjades. Esimene kiri korintlastele:

- „Olgu naised koguduses vait, sest neil ei ole lubatud

rääkida, vaid nad alistugu, nagu ka Seadus ütleb.

Aga kui nad tahavad midagi õppida, siis küsigu kodus oma meeste käest. Sest naisele on häbiks koosolekul rääkida ....“ (1Kr 14:34-35)

Ja esimene kiri Timoteosele:

- „Ma ei luba naisel õpetada ega mehe üle valitseda, vaid ta olgu vaikne ....“ (1Tm 2:12) (ibid 40)

Ja samuti osutatakse Vatikani poolt 1976. aastal avaldatud dokumendile „*Inter Insigniores*“, milles kirik esitab kaks argumenti naiste ordineerimise vastu – esiteks, et Jeesus valis apostliteks vaid mehed ja teiseks, et ainult mees saab tõeliselt esindada Jeesust armulaua ajal. (ibid 42-43)

Hans Küng (2005) lisab naiste ordineerimist pooldavale arutelule veel teatavat sügavust. Kui ka tema argumentatsiooni refereerida, siis näiteks leiab ta, et kui me teeme institutsionaalseid järeldusi ja otsuseid (antud juhul siis naiste ordineerimise osas) tekstide põhjal, tuleks arvestada ka seda, et tegelikult on tekstiline allikmaterjal varakristliku kogukonna elu-olu, elukorralduse ja selle kogukonna liikmete kohta äärmiselt napp ja niisiis kindlasti mitte selget ja täielikku pilti andev. Samas aga toob ta välja, et kui tahame neid allikmaterjale siiski kasutada, ei tohiks me olla pinnapealsed, vaid peaksime arvestama ka sellega, kui palju on mainitud Jeesusele lähedal olevaid naisi ja Jeesuse võrdset suhtumist neisse (võrreldes suhtumisega meestesse). Küngi eesmärk on niisiis näidata, et allikatesse ja nende üksikosadesse ei peaks suhtuma valikuliselt (et kinnitada oma juba väljakujunenud veendumusi), vaid oluline on tervikpilt. Näiteks osutab ta asjaolule, et kuskilt ei saa välja lugeda Jeesuse soovi patriarhaalse hierarhia kujunemiseks ning kusagil ei avaldu, et Jeesus oleks nõudnud tsölibaati vaimulikuameti eeltingimusena. Küngi hinnangul ei ole tõsiseltvõetavaid teoloogilisi argumente naiste ordineerimise vastu. See, et apostliteks valiti vaid mehed, on tema arvates seletatav ajaloolis-kultuurilise kontekstiga. Vastuväited naiste ordineerimisele nagu „naine tõi maailma patu“, „naine loodi teisena“, „naine pole loodud jumala näo järgi“, „naised pole kiriku täielikud liikmed“, „naised on ebapuhtad (menstruatsioon)“ jne ei ole Küngi arvates mitte mingil viisil seostatavad Jeesuse enda õpetusega. Pigem on tegemist naiste teoloogilise laimamisega. Ta leiab, et katoliku kirik on naiste ordineerimise küsimuses jäänud ajast maha (eriti võrreldes teiste kristlike kirikutega) ja taolise praktika jätkudes ei saa me katoliku kiriku puhul rääkida mingist oikumeeniast.

Kuigi katoliku kiriku sees on viimase 25 aasta jooksul (antud juhul siis 1980-2005) olnud teatud uut hingamist, siis paljudes küsimustes, millest üks on just naiste ordineerimise küsimus, ollakse endiselt samas seisus. (ibid, 1-2, 5, 101-102). Katoliku kiriku ametlike seisukohtade ja katoliiklasest informandiga läbiviidud intervjuu valguses oli viimane mõte (et katoliku kirik on naisi mitte ordineerides ajast maha jäänud) minu jaoks eriti huvitav. Nimelt avaldub siin minu arvates väga ilmekalt see, mida sai juba eelnevalt katoliiklasest informanti tsiteerides mainitud – et vastaspooled ei oma mitte lihtsalt erinevaid seisukohti, vaid üksteisest räägitakse ühemõtteliselt mööda. Pean silmas just seda, kuidas mõistetakse vaimulikurolli. Üks pool mõistab vaimulikurolli kui ametit või elukutset, mida võib täita igaiüks, kellel on vastav pädevus ja kutsumus. Teise poole jaoks on tegemist ajaloolise, Jeesuseni tagasi mineva praktika jätkamisega. See on fundamentaalne eriarusaam.

1.1. Vahekokkuvõte

Siinkohal oleks ilmselt paslik teha lühike ja lihtsustatud kokkuvõte argumentidest, mis seni nii pooldajate kui vastaste poolt läbi on käinud. Keskendusin seda kokkuvõtet tehes vaid kõige olulisematele ja jätsin kõrvale ebamäärasemad. Lisaks panin kokku need argumendid, mis kordusid või esinesid vaid teistsuguses sõnastuses, olles siiski samasisulised.

Vastuargumendid:

- Vaimulik preestriamet on sakrament ja seega mitte määratud naisele.
- Naine pole olemuslikult loodud täitma mehe rolli (vaimuliku ja juhina).
- Vaimulik pole üksnes Kristuse esindaja, vaid tema ikoon ja peab seega olema mees.
- Jeesus valis apostliteks eranditult **mehed** ja Jeesus valis apostlid, mitte apostlid Jeesust. See on traditsioon, mida tuleb järgida. Naiste ordineerimine on vastuolus püha traditsiooniga.
- Võrdsus kristlastena ja võrdsus vaimulikurollis on erinevad asjad.
- Jeesuse ümber oli palju naisi ja ka pühakirjas on rohkesti olulisi naisi, kuid kedagi neist ei valitud apostliks.
- „...olgu naised koguduses vait ....“ (1Kr 14:34-35).
- „...ma ei luba naisel õpetada ega mehe üle valitseda ....“ (1Tm 2:12).

Pooltargumendid

- Ajalugu on tõestuseks naiste võimekusele juhirollis. Pädevus ja võimekus sõltuvad isikust, mitte soost.
- Naiste ordineerimisest on saadud positiivne kogemus.
- Paljudes kirikutes on vaimulike puudus.
- Naine ja mees on mõlemad loodud jumala näo järgi. Naine ja mees on olemuslikult võrdsed – „Ei ole siin juuti ega kreeklast, ei ole siin orja ega vaba, ei ole siin meest ega naist, sest te kõik olete üks Kristuses Jeesuses“. Lunastus on taastanud meeste ja naiste võrdsuse. Mehed ja naised esindavad võrdselt nii inimlikkust kui jumalikkust.
- Iga tõsine kristlane peab olema vaba sundusest oma eluvalikute tegemisel.
- Pole Jeesuse sõnu, mis viitaksid tema soovile, et vaimulik võib olla vaid mees.
- Vaimulikuamet on teenistus, mitte võimupositsioon. Oluline pole vaimuliku sugu, vaid inimkonna lunastus.
- Teenistus on enam kui näitemäng.
- Prioriteediks peaks olema Jeesuse sõnum, mitte sõnumi kuulutaja isik/sugu.
- Naiste mitteordineerimine traditsioonipõhiselt ei arvesta ajaloolist konteksti. Lisaks ei arvestata seda konkreetsete Pauluse kirjakohtade kasutamise puhul argumendina.
- Põhjus, miks Jeesus valis apostliteks vaid mehed, on mitmeti tõlgendatav.
- Jeesus pidas naisi võrdseteks meestega – tema ümber oli palju naisi. Samuti naiste rohkus ja olulisus pühakirjas.
- Varakristluses esinesid diakonissid.
- Neitsi Maarja kui jumala vahendaja – vaimulik.
- Piirdumine vaimulikuametis vaid meestega on jumala antropomorfiseerimine.
- Jumal ei anna ande soopõhiselt.
- Nii nagu inimene ja maailm on muutuvad ja arenevad, peaks seda olema ka kirik.
- Naiste pidamine sobimatuks/ebapuhtaks on ajalooline igand.

2. Naiste ordineerimine Eestis. Varasemad teadustööd.

Tuleme nüüd aga kodule lähemale. Iseenesest on naiste ordineerimise teemadel Eestis artikleid kirjutatud, kirikud (eriti EELK) on avaldanud oma seisukohti ajakirjanduses või kodulehtedel jne. Kas seda on palju või vähe, sõltub juba otsustajast, aga isiklikult, eriti peale intervjuude tegemist, tundub mulle, et taolised diskussioonid, kui nad üldse toimuvad, leiavad aset pigem kirikusiseselt kui avalikkuses. Niisiis, arvestades minu enda uurimistöö spetsiifilist rõhuasetust, oli see minu jaoks küll huvitav, aga suures osas kasutu materjal. Seega suunasin oma tähelepanu pigem sellele, kui palju on varem teaduslikul tasandil käsitletud naiste ordineerimise teemat. Sõelale jäi neli teadustööd:

- Margit Milleri 2001. aastal Eesti Metodisti Kiriku Teoloogilises Seminaris kirjutatud diplomitöö “Mõningaid probleeme seoses naiste ordineerimisega kirikuajaloo ja feministliku liikumise valguses” (Miller 2001)
- Anne Saluraidi 2005. aastal Tartu Ülikoolis kirjutatud magistritöö “Sooline võrdõiguslikkus eshatoloogilisest perspektiivist koguduse kontekstist lähtuvalt Gl 3:28” (Saluraid 2005)
- Kadri Käärde 2006. aastal Tartu Ülikoolis kirjutatud bakalaureusetöö “Naiste ordineerimise algus. EELK ja Laine Villenthal” (Käärde 2006)
- Maarja Hulkko 2011. aastal Tartu Ülikoolis kirjutatud bakalaureusetöö “Naiste ordineerimine ja naisvaimulike olukord Eesti Evangeelses Luterlikus Kirikus” (Hulkko 2011).

Nagu juba pealkirjadest näha, on autorite eesmärgipüstitustes minu poolt seatutega võrreldes nii erinevusi kui sarnasusi ja niisiis annangi lühiülevaate sellest, kas ja kui, siis mida ma neist tekstidest oma uurimistöö tarbeks kasulikku leidsin.

2.1. Margit Miller

Tuleb kohe tunnistada, et Milleri tekstist ma uusi argumente ei leidnud. Neid käis küll rohkesti läbi, kuid tegu oli samadega, mis varem juba kõlanud. Näiteks:

- Naiste erinev roll ühiskonnas Jeesuse eluajal (Miller 2001, 8).
- Jeesuse suhtumine naistesse kui võrdsetesse (ibid 9-11).
- Naiste olulisus varakristluses (ibid 13-16).

- Pauluse kirjade väärtõlgendamine (ibid 21) jne.

Siiski tahaksin selle töö põhjal ühe tähelepaneku teha. Miller küsitles oma uurimistöö käigus ka teatud kirikute liikmeid seoses naiste ordineerimisega nende kirikus. Tulemused väärivad kindlasti äramärkimist, kuna võrreldes Milleri töö kirjutamise ajaga (2001) on osas kirikutest toimunud teatavad muutused. Niisiis, Milleri andmed aastast 2001, refereerin:

Eesti Evangeelne Luterlik Kirik - naisi lubatakse ordineerida alates 1967. aastast. EELK põhikirja järgi sõltub vaimulikuks saamine mitte kandidaadi soost, vaid kvalifikatsioonist ja sobivusest. Ainus sooline erinevus on see, et naisel pole võimalik saada piiskopiks või peapiiskopiks.

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit - naisi ei ordineerita ja selle otsuse põhjenduseks tuuakse traditsioon.

Eesti Metodisti Kirik - naiste ordineerimisse suhtutakse positiivselt, kuid praktikas pole see realiseerunud. Küsimus on soovijate puudumises, mitte kiriku vastuseisus.

Eesti Kristlik Nelipühi Kirik - naisi ordineeritakse ja vaimulikuamet leitakse olevat sobiv igaihele, kellest on näha, et jumal on kutsunud teda seda rolli täitma.

Eesti Karismaatiline Episkopaalkirik - naised osalevad aktiivselt kogudusetöös, kuid vaimulikuks neid ei ordineerita. Põhjenduseks tuuakse vaimuliku roll Jeesuse (kui mehe) esindajana. (Miller 2001, 35-39)

2.2. Anne Saluraid

Ka Saluraidi töö puhul tuli tunnistada, et uusi argumente ei lisandunud. Saluraid keskendub oma töös Pauluse kirjakohtade analüüsile. Ta püüab näidata, et kuigi Pauluse kirjades on kohti, mida võib tõlgendada naiste (ordineerimise) vastastena, on taoliste tõlgenduste puuduseks tolleaegse ühiskonnakorralduse mittemõistmine. Saluraidi hinnang on, et kui Paulus oma kirjades kohati kõlaski naiste suhtes kriitilisena, siis tulenes see tema soovist saavutada algkogudustele arenguks soodsamat pinnast ja niisiis püüdis ta vältida konflikte valitsevate võimude ja käitumistavadega. (Saluraid 2005, 63, 65)

Saluraid osutab oma töös ka mitmetele kirjakohtadele, mida saab käsitleda naiste ordineerimist pooldavate argumentidena, kuid kuna need kõik taanduvad ühisnimetaja

„naiste ja meeste võrdsuse argument“ alla, mille olen eelnevalt juba välja toonud, siis ei hakka neid siinkohal eraldi esitama.

2.3. Kadri Käärde

Käärde töö oli argumentide osas kasulik eelnevast kahest, kuid teatava mööndusega. Nimelt on selle fookus naiste ordineerimise teemalises ajaloolises diskussioonis EELKs 20. sajandi algul ja keskpaigas. Seega võimaldab see küll üsna head võrdlust argumentatsiooni erinevuses *siis* ja *praegu*, kuid samas on ilmselge, et osa argumentidest pole tänapäeval enam relevantid. Tööst läbi käivad pooltargumendid on needsamad, mida on juba varem mainitud ja samuti esineb vastuargumentide seas selliseid, mis on varem kõlanud. Siiski oli just vastuargumentide hulgas käesoleva töö seisukohalt uusi. Refereerin:

- Naiste ordineerimise osas puudub maailmas varasem praktika (tuletan meelde, et töö keskendub luteri kirikule Eestis).
- Naise roll on tegeleda koduste tegevustega – pere ja majapidamine.
- Naise erootiline mõju. (Ma usun, et seda saaks kategoriseerida naiste ebapuhtuse argumentiks, millele on varasemas tekstis toodud pooldajate vastuargument.)
- Naine on võtja, mees on andja. Niisiis peaks mees olema vaimulik.
- Loomiskord.
- Vahe suurenemine katoliku kirikuga (Käärde 2006, 10, 18-19).

Oluline on siinkohal aga loomulikult arvestada, et me räägime argumentidest, mida kasutati 56-94 aastat tagasi. Seega saab mõistetavaks ka esimene argument, mis puudutab varasema praktika puudumist (1928). Tänapäeval oleks taoline põhjendus (vähemalt luteri kirikus) absurdne. Järgmise kolme argumenti puhul aga kumab samuti väga tugevalt läbi ajastu, milles neid kasutati. Me räägime ajast, mil suhtumine naistesse üleüldiselt oligi tänapäevaga võrreldes väga erinev. Kuna muudest tekstidest ja intervjuudest need läbi ei käinud, siis usun, et vähemalt Lääne ühiskonnas on need argumentid maha jäetud kui miski, mis on ajale jalgu jäänud ja mis tänapäeval ei kõla tõsiseltvõetavatena. Niisiis jätaksin ka mina esimesed neli argumenti siia. Mis puudutab aga kahte viimast – loomiskorra argument ja kartus, et naiste ordineerimine suurendab lõhet katoliku kirikuga, siis need saab siiski argumentide nimekirja lisada.

2.4. Maarja Hulkko

Hulkko uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada, milline on naisvaimulike olukord EELKs. Niisiis on töö fookus sarnaselt eelmisele väga kitsas, keskendudes EELKle, kuid ometi õnnestus ka sellest välja noppida mõned argumendid, mis varem pole esinenud ja mis lisavad teatava lisadimensiooni eelnevatele. Esiteks vastuargumentidena kahtlus naiste võimekuses vaimulikutööd teha ja samuti hirm, et naiste ordineerimise praktika võib viia n-ö „veel hullemate“ tagajärgedeni (ehk siis nn *libeda nõlva* argument) (Hulkko 2011, 8-9, 17-20). Pooltargumendina aga võtaksin Hulkko tööst kaasa, et naistele omistatakse just nende naiselikkusest lähtuvalt suuremat empaatiat ja koguduseliikmetele lähemal olemist (Hulkko 2011, 12-16).

2.5. Vahekokkuvõte

Nagu näha, kordusid neis neljas uurimistöös suuresti samad argumendid, mis esinesid esimeses peatükis käsitletud tekstides. Lisandusid vaid üksikud uued argumendid poolt ja vastu.

Pooltargumendid:

- Naisvaimulikud on empaatilisemad, tundlikumad ja seetõttu ka koguduseliikmetele lähemal.

Vastuargumendid:

- Loomiskorra argument (mees ja naine on loomiskorra järgi olemuslikult loodud täitma erinevaid rolle).
- Katoliku kiriku argument (naiste ordineerimine suurendab lõhet katoliku kirikuga).
- Hirm ja eelarvamus, et naised on oma füüsiliste ja vaimsete eelduste poolest sobimatud vaimulikutööks (pigem koguduseliikmete hirmud seoses naisvaimulikega).
- Libeda nõlva argument (ehk lihtsustatult: „täna ordineerime naisi, homme ....“).

3. Uurimistulemused

Selles peatükis annan ülevaate uurimistulemustest ehk siis vastustest, mille andsid mulle erinevate kirikute esindajad oma intervjuudes, argumentatsioonist, mida kasutati naiste ordineerimise poolt ja vastu ning sellest, kuidas nägid need vastused ja argumentatsioon välja taustinformatsiooni valguses. Selle juurde tulen konkreetsetl alapeatükis 3.5. Enne seda aga soovin anda pisut raamistavat informatsiooni, mis uurimistööd tehes ilmn

3.1. Üldine praktika kirikutes

Kuigi eelnevast sai juba üht-teist välja lugeda, lisan siiski visuaalselt selgema lühiülevaate sellest, kuidas jaotuvad intervjuude põhjal EKNi liikmeskirikud aastal 2022 naiste ordineerimise praktika osas. Laias laastus võib teha üldistuse ja jaotada nad kolmeks:

Kirikud, kus naisi ei ordineerita:

- Katoliku kirik – naisi ei ordineerita.
- Õigeusu kirik – naisi ei ordineerita.
- Karismaatiline episkopaalkirik – naisi ei ordineerita (kuigi naistel on võimalus *ilmikvikaarina* jutlustada).

Kirikud, mis ordineerivad naisi võrdselt meestega:

- Nelipühi kirik – naiste ja meeste ordineerimine on täiesti võrdsel alustel ja soolisi takistusi vaimulikuks saada soovijatele ei ole.
- Metodisti kirik – ametlikus mõttes on naiste ordineerimine lubatud, kuid see on praktikas vaid väga vähe teostunud (informandi andmetel on praeguseks ordineeritud kolm naisvaimulikku) ja kiriku sees on antud küsimuses vastandlikke seisukohti. (Võrdlus Milleri tööga - 2001. aastal polnud naisi ordineeritud, kuigi see oli ka siis ametlikult lubatud.)
- Luteri kirik – naisi ordineeritakse ja kiriku põhikiri ei tee sugudel vahet. (Võrdlus Milleri tööga – erinevalt 2001. aastast on praegu naistel võimalik saada ka peapiiskopiks.)

Kirikud, kus naiste ordineerimine on osaline:

- Baptistid – iseenesest ei ole ametlikku takistust naiste saamisel pastoriks, kuid reaalsuses on naisi ordineeritud vaid diakoniteks. On mõned naised, kes on diakoni ordinatsiooniga, kuid töötavad pastori rollis ja mõned, kes täidavad tegelikult pastoraalset rolli päris palju, aga keda keegi pastoriks ei nimeta. (Võrdlus Milleri tööga - 2001. aastal baptistid naisi ei ordineerinud.)
- Adventistid – naisi ordineeritakse diakoniteks. Naised saavad olla ka ordineeritud kogudusevanemad. Pastoriks naisi ei ordineerita, vaid volitatakse (volitatud pastor saab läbi viia kõiki vaimulikke talitusi, erinevus on vaid selles, et volitatud pastoreid ei saa valida liitudesse, unioonidesse jne.)

3.2. Olulised tähelepanekud

Arvestades minu uurimistöö spetsiifikat, lisandus uurimistöö käigus peale argumentide hulganisti ka muud täiendavat ja kontekstile sügavust andvat informatsiooni. Järgnevalt toongi välja mõned, minu silmis kõige olulisemad tähelepanekud.

Esiteks tahan välja tuua ühe olulise aspekti, mis puudutab **meesvaimulike** suhtumist naiste ordineerimisse. Nii taustakirjandusest kui ka intervjuudest oli selgelt näha teatud eelarvamust, et mehed on antud küsimuses pigem konservatiivselt (ehk negatiivselt) meelestatud. Ma ei saa sellega siiski täiel määral nõustuda, kuna tundub, et selles suhtumises ei olda täiel määral läbimõeldult objektiivsed.

Tuleb tähele panna, et **meeste** ordineerimist (kristlikes kirikutes) ei vaidlusta keegi (või kui, siis on tegemist äärmiselt marginaalse vähemusega, mille kohta minul informatsioon puudub). Vaidlus käib ainult **naiste** ordineerimise üle. Siit edasi minnes, kui me räägime vaimulike suhtumisest naiste ordineerimisse, siis kirikutes, mis pooldavad naiste ordineerimist, on iseenesestmõistetav, et **naisvaimulike** seisukoht on pooldav („*Miks nad muidu üldse selles ametis oleksid?*“ – kui tsiteerida ühte naissoost informanti). Niisiis kuuluvad sellesse leeri, kus naiste ordineerimist ei pooldata, peaauglikult mehed. Sellest aga järeldada, nagu mehed oleksid automaatselt konservatiivsemad või n-ö „tagurlikumad“, oleks äärmiselt meelevaldne. Nagu ilmneb nii kirjandusest kui ka intervjuudest, leidub nii pooldaval kui ka mittepooldaval seisukohal olevaid mehi. Milline on täpsemalt tasakaal meesvaimulike liberaalsuse-konservatiivsuse teljel, see vajaks juba eraldi uurimust. Kuid

sellegipoollest, eelnimetatud põhjuseid arvesse võttes ei saa kindlasti ühemõtteliselt teha järeldust, et mehed oleksid tingimata konservatiivsemad. Kuna ordineerimisküsimus puudutab ainult ühte sugu ja naised on antud küsimuses huvitatud osapool, siis naiste ja meeste suhtumise võrdlemine selles küsimuses on algusest peale ebavõrdsetele alustele tuginev. Äärmisel juhul saaks mingi enam-vähem tasakaalustatud võrdluse teha kiriku nende nais- ja meessoost lihtliikmete seas, kellel endal puudub vaimulikuambitsioon. Või siis – kui tahta mees- ja naisvaimulike konservatiivsust omavahel objektiivselt võrrelda, tuleks võrdluse aluseks võtta mõni küsimus, mille puhul vastaja sugu ei oma tähtsust ja vastajad asuvad võrdsel positsioonil. Naiste ordineerimine ilmselgelt taoline küsimus pole.

Ka intervjuudest selgus, et ei saa teha mingisugust objektiivset üldistust, nagu mõjutaksid sugu või vanus üksinda kuidagi inimese meelsust. Nii nooremate kui vanemate inimeste seas oli nii pooldajaid kui vastaseid. Ja kui rääkida meestest, siis ka nemad jagunesid enam-vähem pooleks pooldamise ja mittepooldamise osas. Huvitav oleks siinkohal ära märkida, et informant, kes esindas üht väga traditsioonilist kirikut, ütles, et kuigi tema kirik ei ordineeri naisi, ei oleks ta vastu, kui kirik otsustaks sellise praktika kasuks (st isegi väga traditsioonidel põhineva kiriku vaimulikuks olemine ei tähenda automaatselt naiste ordineerimise vastasust). Lisaks väärrib ehk äramärkimist, et ühe naisinformandi arvates ei pruugi tingimata olla halb, kui naisi nende kirikus enam ei ordineeritaks. See oli küll vastus minu väga spekulatiivsele küsimusele: „Mis te arvate, mis juhtuks, kui teie kirik naisi enam ei ordineeriks?“ ja seda vastust ei saa loomulikult mingisuguse objektiivse tõena võtta, kuid kui see siiski ära mainida, siis ta pidas võimalikuks varianti, et mehed – keda on kirikus vähe ja kes ehk ei julge ega taha naisi ordineerivas kirikus vaimulikuks pürgida – võiksid muutuda aktiivsemaks, kui see praktika muutub. Niisiis mulle tundub, et siin kehtib see, mida on eelnevalt laiemas mõttes nais- ja meesvaimulike kohta mainitud ja mida ütles ka enamus informantidest – et nii vaimulike kvaliteet kui ka inimeste suhtumised mingisse küsimusse taanduvad eelkõige ikka isiksuslikele omadustele ja mingist tõsiseltvõetavast soost tingitud mõjust on keeruline rääkida. Sellele võiks lisada ühe informandi tähelepaneku, et tema kirikus on konservatiivsuse ja liberaalsuse teema väga mitmekihiline. Nimelt on nende seas, kes pooldavad naiste ordinatsiooni, inimesi, kes on liberaalsed ka muudes küsimustes, aga samas on ka selliseid, kes toetavad küll naiste ordineerimist, kuid on muudes küsimustes äärmiselt konservatiivsed (ja selle grupi seas leidub ka naisi).

Samuti väärrib kindlasti äramärkimist, et isegi kõige tugevamad naiste ordineerimise vastased (või kõige tugevamalt naiste ordineerimise vastu seisvate kirikute esindajad – oluline märkus, kuna see pole alati võrdusmargiga. Nagu juba eelnevalt mainitud – ka kõige konservatiivsema kiriku liige võib naiste ordinatsiooni puudutavates küsimustes olla üsna leebe) **kõik** rõhutasid, et küsimus pole võrdsuses. Naiste ordineerimise vastasus **ei tähenda** naistevastasust või naiste ja meeste võrdsuse vastasust (pigem täpselt vastupidi – kõik, keda mina intervjuueerisin, rõhutasid naiste ja meeste võrdsust). Nad (vastased) lihtsalt eristasid väga selgelt seda, mis on võrdsus meeste ja naiste vahel ja mis on vaimulikutöö – ja tegemist on väga erinevate kategooriatega. Ehk nende seisukoht on, nagu juba varem osutatud, et vaimulikutöö ei ole sama, mis firma juhtimine ja vaimulikuroll ei ole firmajuhi roll. See on teenistus, mis tugineb oma põhimõtetes Jeesuse eeskujule (ja ka loomiskorrale – sellele, et naine ja mees on olemuslikult loodud erinevaid rolle täitma). Samuti mainisid ka kõige suuremad vastased, et neil ei ole naiste või isegi naisvaimulikega läbisaamises mingeid probleeme ja lisaks osutasid, et naistel on kirikus (ka kõige traditsioonilisemates kirikutes) **äärmiselt oluline ja tähtis roll** (isegi kui mitte vaimulikuna). See rolliküsimus käis tegelikult läbi mitmest intervjuust ja ühe minu silmis väga mõtlemapaneva näitena töid kahe väga vastandliku kiriku (üks ordineerib naisi, teine mitte) esindajad mõlemad välja, et Jeesus valis oma ülestõusmise tunnistajaks just naise. Ehk teisisõnu, siin võib ühest küljest taas kord välja lugeda seda, et Jeesus väärtustas naisi (milles vaevalt keegi kahtlebki), aga samuti, et nii nagu Jeesus valis apostliteks **ainult mehed**, nii valis ta enda ülestõusmise esimeseks tunnistajaks **ainult naise**. Mõlemal juhul oli tegemist Jeesuse teadliku valikuga – apostlirolli soovis ta täitma mehi, ülestõusmise tunnistaja rolli naist. Antud olukorda võikski niisiis käsitleda mitte sellelt pinnalt, kumb on **tähtsam** roll (kas olla apostel või Jeesuse ülestõusmise esimene tunnistaja), vaid suhtuda sellesse mööndusega, et rollid **lihtsalt on erinevad**. Ehk nii nagu mees ei saa kehastada Jeesuse ülestõusmise esimese tunnistaja rolli, ei saa ka naine kehastada apostlirolli (ja sellest lähtuvalt – vaimulikurolli). Probleem tundubki tõstatuvat sellest, et vaimulikurolli peetakse justkui olulisemaks ja tähtsamaks kui neid rolle, mis on (naisi mitteordineerivates) kirikutes naistel. Samas ei pea vastased ise vaimulikurolli olulisemaks – ehk nagu juba mainitud, rõhutasid mitmed neist, kes esindasid naiste ordineerimise vastast poolt, pigem täpselt vastupidist. Tsiteerin taas katoliku kiriku informanti: „*Preester olemine pole privileeg, privileeg on olla kutsutud, olla püha. Igaihel on kirikus oma roll. Nagu ka kehaosadel. Üks kehaosa pole tähtsam kui teine, kehaosad*

lihtsalt täidavad erinevaid ülesandeid, mis kõik on olulised ja kui üks osa kehast kannatab, siis kannatab kogu keha.“ Ja tõttõelda see tundubki mulle olevat möödarääkimise kõige suurem põhjus – et vaimulikurolli mõistetakse erineval viisil, aga ehk isegi veel olulisem on, et ei märgata teiste rollide olulisust kirikus. Ühise keele saavutamiseks tuleks minu arvates just need teemad kõigepealt selgeks rääkida – kui see on võimalik. Ja ehk see tõepoolest on võimalik, eriti kui arvestada üht huvitavat asjaolu. Nimelt kasutas äsja tsiteeritud katoliku kiriku esindaja mõtet oma intervjuus peaaegu täpselt samas sõnastuses ka nelipühi kiriku esindaja (mis on eriti paradoksaalne, arvestades, et nelipühi kirik on katoliku kirikuga võrreldes diametraalselt erineval seisukohal naiste ordineerimise küsimuses). Tsiteerin: „*Minu meelest kogudus, nagu ka Piibel kirjutab, on Kristuse ihu, kus on erinevad liikmed. Igal neist on oma osa ja kui me igaiüks teemegi oma osa, siis see asi toimib ja see ihu saab kasvujõu. [...] me oleme üks ihu ja ühel on üks funktsioon, teisel on teine funktsioon. Ja me täiendame üksteist, mina teen ühed tööd ja ühed asjad ja ma tean, kes saab teisi asju teha ja võib-olla sellepärast me ka ei tunne, et meil oleks nii suurt konkurentsi meeste ja naiste vahel. [...] Et me teeme seda koos ja ongi mingid asjad, mida saavad mehed teha [...] Ja mina toimin nendes andides ja selles tugevuses, mis Jumal mulle andnud on. Ja asi töötab.“*

Veel ühe tähelepanekuna tahaksin välja tuua, et mees- ja naisinformantide vahel siiski ilmnemine mõned märgatavad erinevused. See oli tunnetatav just eelprotsessis. Juba inimeste intervjuule palumisel ilmnemine selge tendents, et naised olid ühest küljest oluliselt altimad intervjuuga nõustuma, kuid samas olid nad meestega võrreldes **tunduvalt rohkem** mures oma anonüümsuse pärast. Enamus naissoost informantidest soovis kinnitust, et nende isik jääb uurimistöös anonüümseks (vastused nende isikuga seostamatuks), üks neist avaldas soovi ka uurimistöö lõppversiooni enne esitamist lugeda. Meesinformantide puhul ei esinenud taolist anonüümsuse rõhutamise taotlust kordagi. Ja samuti – kõigi naisinformantidega, kellega ühendust võtsin, sai intervjuu ka reaalselt läbi viidud. Meesinformantide puhul oli kadu märkimisväärselt suurem. Kaheksa väljavalitud potentsiaalse meessoost informandi puhul asi intervjuuni ei jõudnudki. Mõned ei vastanud neile saadetud kutsele üldse (kuigi siin võib muidugi põhjus olla selles, et internetist leitud kontaktandmed ei vastanud nende inimeste reaalsele kontaktandmetele), suur osa aga vastas esialgu, et nad on nõus osalema ja mulle intervjuud andma, kuid poole meilisuhtluse pealt nad lihtsalt lõpetasid vastamise ja ma pidin otsima uued informandid.

Ma ei taha sellest teha mingeid kaugeleulatuvaid järeldusi, kuid oli selgelt tunnetatav, et naiste valmisolek intervjuuks ja taolise teema üle arutlemiseks oli tunduvalt suurem ja samas olid nad tunduvalt ettevaatlikumad, soovides, et nende isik jääks saladuseks.

Selle alapeatüki lõpetuseks tooksin välja veel ühe tähelepaneku. Nimelt hakkab nii kirjandusest kui ka intervjuudest silma, et meil on naiste ordineerimisse eitavalt ja jaatavalt suhtuvaid kirikuid, kuid huvitaval kombel on kõige „rahulikum“ olukord just nendes kirikutes, kus naised ei ordineerita ehk siis katoliku, õigeusu ja episkopaalkirikus. Teatud erandina lisandub nelipühi kirik, mis on oma ordineerimispraktikas põhimõtteliselt diametraalselt erinev võrreldes eelnimetatutega – naised ordineeritakse ja naistele pole seatud piiranguid ühegi vaimulikupositsiooni osas – aga kus samuti on ääretu „rahu“ ja üksmeel selles küsimuses. Ehk kõigi nende kirikute puhul on ühisnimetajaks, et diskussioon naiste ordineerimise teemal praktiliselt puudub. Kirikuliikmed nõustuvad kehtiva ordineerimispraktikaga või, nagu ütles minu informant episkopaalkirikust: *“Inimesed, kui nad liituvad meie kirikuga, teavad juba, millised on kiriku seisukohad teatud põhimõttelistes küsimustes ja niisiis liituvadki kirikuga inimesed, kes on kiriku seisukohtadega nõus ja tülideks ja diskussioonideks puudub vajadus.”* Umbes sama väljendas ka minu informant õigeusu kirikust, kui vastas minu küsimusele: „Kas te tunnete survet naiste ordineerimiseks?“, *„Kui, siis ainult väljastpoolt kirikut, mitte kiriku seest.“*

Sedasama tähelepanekut edasi arendades võiks veel mainida, et küsisin enamusest informantidest: „Kas teie arvates on see seisukoht n-ö „kivisse raiutud“ või arvate, et praegune kiriku seisukoht (ükskõik, kas siis eitav või jaatav) võiks mingil hetkel ja mingitel tingimustel muutuda?“ Siin eristusid eelnimetatud neli taas kord ülejäänud kirikutest – episkopaalkiriku informant näiteks ei uskunud, et praegune praktika võiks üleüldse muutuda, nelipühikiriku informant arvas, et otseselt võimatu see poleks, kuid võiks juhtuda vaid siis, kui kusagilt teisest kirikust tuleks neile üle piisaval hulgal teisiti mõtlemaid inimesi. Katoliku ja õigeusu kiriku informandid ütlesid, et lõppkokkuvõttes pole miski siin maailmas võimatu – kes teab, ehk jumal annab ilmutuse või toimub midagi muud suurt, mis paneb traditsioone muutma – **kuid** mõlemad pidasid taolist muutust (et võiks toimuda muutus naiste ordineerimise osas) nii suureks, nii fundamentaalseks, et see raputaks kiriku alustalasid. Õigeusu kiriku informant ütles, et taolisel juhul poleks ilmselt pääsu kirikulõhest. Et kiriku sees on olnud tülisid oluliselt väiksemate teemade üle (nagu käte asend, mil viisil risti ette lüüa jne) ja naiste ordineerimine on kordades tõsisem teema, mille

vastuvõtmisel kirik sarnasel viisil jätkata ei saaks. Üsna sarnaselt väljendas end ka katoliku kiriku esindaja. Ka tema ei pidanud taolist sündmust iseenesest 100% võimatuks (kuigi selle tõenäosus oleks üliväike), kuid ta arvas samuti, et selline kirik (katoliku kirik, kus naisi ordineeritakse) oleks juba uutal alustel olev kirik. Ta selgitas oma seisukohta sellega, et ordineerimine (ehk ainult meeste ordineerimine) pole tervikust eraldiseisev üksikküsimus. See on osa väga selgest õpetuslikust tuumast, millega vastuollu minek lagundaks kiriku „vundamendi“. Naiste mitteordineerimine pole diskrimineerimine, vaid Jeesuse enese eeskujule toetuv praktika. Niisiis tähendaks selle eeskuju eiramine katoliku kiriku ühe kõige fundamentaalsema idee eitamist.

Seega eristusid nelipühi kirik, episkopaalkirik, katoliku kirik ja õigeusu kirik selgelt – esiteks selle poolest, et küsimus on peaaegu lauvalt maas ja teiseks selle poolest, et kiriku suhtumise muutust naiste ordineerimise osas peetakse kas võimatuks või ääretult ebatõenäoliseks. Ülejäänud nelja kiriku puhul on ordineerimisküsimus aktiivne diskussiooniteema, samuti oli nende kirikute esindajatel märkimisväärselt vähem kindlust praeguse *status quo* säilimise osas. (Kuigi siin võiks eraldi välja tuua baptistidest informandid, kes mõlemad juhtisid tähelepanu asjaolule, et vahel on kodurahu olulisem kui mingite lokaalsete võitude saavutamine. Naiste ordineerimise probleem iseenesest ei ole kaugeltki mitte lauvalt maas, kuid küsimus on vahel lihtsalt selles, kas sellel teemal saavutatav (ühe või teise poole) võit ei osutu Pyrrhose võiduks, mille tegelikuks tagajärjeks on suur(em) ebastabiilsus kirikus).

Selle peatüki kokkuvõtteks ütleksin, et tähelepanekud, mida sai siin kirjeldatud, olid minu silmis mõneti isegi olulisemad kui intervjuudest saadud argumendid ise. Neis väljendub tegelikult, et naiste ordineerimist puudutav on oluliselt sügavam kui esmapilgul tundub. See pole vaid argumentidega vehkimine ja oma seisukoha pealesurumine, vaid siin tulevad mängu eelarvamused, soorollid, inimestevahelised suhted, usutõed, väärarusaamad (vastaspoolest), üksteisest möödarääkimised, ühisosad vastaspoolte vahel (mida ei suudeta märgata) jne.

3.3. 1. kiri korintlastele ja 1. kiri Timoteosele

Enne kui minna selle juurde, milliseid argumente esines intervjuudes, tahan esile tõsta veel ühe minu silmis väga olulise tähelepaneku või **erijuhtumi**, mis seekord puudutab just nimelt

argumentatsiooni. Nimelt, nagu näha esimesest peatükist, on seal naiste ordineerimise vastaste argumentidena mainitud kirjakohti Pauluse kirjadest:

- „...olgu naised koguduses vait ....“ (1Kr 14:34-35)
- „...ma ei luba naisel õpetada ega mehe üle valitseda ....“ (1Tm 2:12)

Samuti käivad needsamad kirjakohtad (naiste ordineerimise vastaste) argumentidena läbi ka teisest peatükist (esimene kolmest tööst, teine ühest tööst). Tähele tuleks siin panna, et raamat, milles neid kirjakohti mainitakse ja samuti kõik neli teadustööd on kirjutatud autorite poolt, kes esindavad naiste ordineerimist pooldavat ja kaitsvat seisukohta. Lisaks väärrib ka mainimist, et uurimistööd alustades olid need kaks üleüldse kõige esimesed naiste ordineerimise vastased argumendid, mis mulle ette sattusid.

Aga põhjus, miks ma sellest kirjutan, on, et **iga kord**, kui ma olen näinud neid argumente kasutatavat naiste ordineerimist puudutavas diskussioonis, tõstavad neid esile naiste ordineerimist **pooldavad** osapooled, kes käsitlevad neid naiste ordineerimise vastaste argumentidena ja hakkavad siis seda argumentatsiooni ümber lükkama (peamiselt rääkides ajaloolisest kontekstist ja selle mittemõistmisest). Tekstides ega intervjuudes ei näinud ma aga, et naiste ordineerimise **vastased** oleksid neid kirjakohti realselt argumendina kasutanud (ainsa erandina Käärde töö, kus tuuakse välja, et neid kasutati 56 ja 94 aastat tagasi Eestis). Tegelikult isegi vastupidi. Ma küsisin **kõigi** naiste ordineerimise vastaste informantide käest nende suhtumist nimetatud kirjakohtadesse ja seda, kas ja kui, siis kui palju nad on neid ise kasutanud või nende kasutamist märganud. Tulemus oli, et vastastest ei võtnud **mitte keegi** neid kirjakohti millegina, mida võiks kasutada argumendina naiste ordineerimise vastu. Näiteks ütles üks (naiste ordineerimise vastane) informant, et nende kirjakohtade kasutamine antud küsimuse juures oleks lihtsalt tobe, kuna need ei puuduta mingil viisil naiste ordineerimist. Ja kõik vastased nõustusid tegelikult samuti sellega (mida räägivad pooldajad), et neid ei saa argumendina kasutada, kuna need kirjakohtad tõenäoliselt käsitlevad mingit hetkesituatsiooni ja neist mingi vaimulikustaatust puudutava reegli väljalugemine oleks meelevaldne ajaloolise konteksti mitteamestamine. Samuti ütlesid ka informandid, kes ise naiste ordineerimist pooldavad, et neid kirjakohti kasutatakse reaalse naiste ordineerimise vastase argumendina väga harva.

Niisiis on meil väga veider olukord. Argumentidena (mis väärivad ümberlükkamist) kasutavad neid kirjakohti ainult need, kes ise ordineerimist pooldavad. Vastaste jaoks on

need sobimatud või isegi jaburad. Ja mõlemad pooled nõustuvad, et nende kirjakohtade puhul tuleb arvestada ajaloolise kontekstiga. Ehk siis kokkuvõttes jääb mulje, et pooldajad võitlevad siin justkui õlemehikesega ja murravad n-ö „lahtisest uksest“ sisse. Ma ei tea, miks see nii on, aga ühe spekulatsioonina võin välja pakkuda, et neid kirjakohti on vastaste poolt **varem** kasutatud argumendina (Käärde näiteks tõi oma töös välja diskussiooni, mis toimus aastal 1928), kuid tänapäeval ei peeta neid enam sobivaks. Iseenesest on ka Hulkko 2011. aasta töös naisvaimulik(ud) intervjuu(de)s maininud, et naiste ordineerimise vastased on korintlaste kirja kirjakohta oma argumentatsioonis kasutanud, kuid tööst ei selgu, kui palju on seda kasutatud, kes on seda kasutanud ja kui paljud naisvaimulikud mainisid selle argumendi kasutamist, niisiis kaugeleulatuvaid järeldusi oleks liigne teha. Seega tundub mulle endiselt, et tegemist on pigem n-ö „vana kooli“ argumendiga.

Igal juhul on tegemist huvitava olukorraga, kuid pean tunnistama, et ma lihtsalt ei tea, kas uurimistulemustes sellise kummalise olukorra tekkimine on juhus (tõsi ju on, et ma ei ole ka lugenud kõiki tekste ega intervjuerinud kõiki inimesi) või on nende kirjakohtade argumendina võtmine olnud kunagi relevantne, kuid nüüdseks vähenenud (ja pooldajad lihtsalt inertsist võitlevad), aga leian, et see vastuolu väärts esiletõstmist.

3.4. Argumentide kokkuvõte ja mõtted

Toon selguse huvides veel kord välja argumendid, mis jäid sõelale esimeses peatükis, koos nendega, mis lisandusid teises peatükis. Lisan ka omapoolsed mõtted üldmuljest, mis jääb neid argumente koos vaadates.

Vastuargumendid:

- Vaimulik preestriamet on sakrament ja seega mitte määratud naisele.
- Naine pole olemuslikult loodud täitma mehe rolli (vaimuliku ja juhina).
- Vaimulik pole üksnes Kristuse esindaja, vaid tema ikoon ja peab seega olema mees.
- Jeesus valis apostliteks eranditult **mehed** ja Jeesus valis apostlid, mitte apostlid Jeesust. See on traditsioon, mida tuleb järgida. Naiste ordineerimine on vastuolus püha traditsiooniga.
- Võrdsus kristlastena ja võrdsus vaimulikurollis on erinevad asjad.
- Jeesuse ümber oli palju naisi ja ka pühakirjas on rohkesti olulisi naisi, kuid kedagi neist ei valitud apostliks.

- Loomiskorra argument (mees ja naine on loomiskorra järgi olemuslikult loodud täitma erinevaid rolle).
- Katoliku kiriku argument (naiste ordineerimine suurendab lõhet katoliku kirikuga).
- Hirm ja eelarvamus, et naised on oma füüsiliste ja vaimsete eelduste poolest sobimatud vaimulikutööks (pigem koguduseliikmete hirmud seoses naisvaimulikega).
- Libeda nõlva argument (ehk lihtsustatult: „täna ordineerime naised, homme ...“).
- „...olgu naised koguduses vait ...“ (1Kr 14:34-35).
- „...ma ei luba naisel õpetada ega mehe üle valitseda ...“ (1Tm 2:12).

Pooltargumendid

- Ajalugu on tõestuseks naiste võimekusele juhirollis. Pädevus ja võimekus sõltuvad isikust, mitte soost.
- Naisvaimulikud on empaatilisemad, tundlikumad ja seetõttu ka koguduseliikmetele lähemal.
- Naiste ordineerimisest on saadud positiivne kogemus.
- Paljudes kirikutes on vaimulike puudus.
- Naine ja mees on mõlemad loodud jumala näo järgi. Naine ja mees on olemuslikult võrdsed – „Ei ole siin juuti ega kreeklasi, ei ole siin orja ega vaba, ei ole siin meest ega naist, sest te kõik olete üks Kristus Jeesuses.“ Lunastus on taastanud meeste ja naiste võrdsuse. Mehed ja naised esindavad võrdselt nii inimlikkust kui jumalikkust.
- Iga tõsine kristlane peab olema vaba sundusest oma eluvalikute tegemisel.
- Pole Jeesuse sõnu, mis viitaksid tema soovile, et vaimulik võib olla vaid mees.
- Vaimlikuamet on teenistus, mitte võimupositsioon. Oluline pole vaimuliku sugu, vaid inimkonna lunastus.
- Teenistus on enam kui näitemäng.
- Prioriteediks peaks olema Jeesuse sõnum, mitte sõnumi kuulutaja isik/sugu.
- Naiste mitteordineerimine traditsioonipõhiselt ei arvesta ajaloolist konteksti. Lisaks ei arvestata seda konkreetsete Pauluse kirjakohtade kasutamise puhul argumentina.
- Põhjus, miks Jeesus valis apostliteks vaid mehed, on mitmeti tõlgendatav.
- Jeesus pidas naised võrdseteks meestega – tema ümber oli palju naised. Samuti naiste rohkus ja olulisus pühakirjas.

- Varakristluses esinesid diakonissid.
- Neitsi Maarja kui jumala vahendaja – vaimulik.
- Piirdumine vaimulikuametis vaid meestega on jumala antropomorfiseerimine.
- Jumal ei anna ande soopõhiselt.
- Nii nagu inimene ja maailm on muutuvad ja arenevad, peaks seda olema ka kirik.
- Naiste pidamine sobimatuks/ebapuhtaks on ajalooline igand.

Juba seda lühikokkuvõtet vaadates saab teha mitu tähelepanekut. Vastuargumentidest esimesed seitse on tegelikult üsna lähedased oma mõttelt ja olemuselt – need kirjeldavad seda, mis on vaimulikuamet ja miks vaid mehed sobivad sellesse ametisse. Sisuliselt on tegemist sellesama palju mainitud traditsiooniargumendiga. Järgmised kolm esindavad pigem kirikuliikmete personaalseid hirme naiste ordineerimise küsimuses ehk siis tegu on emotsionaalsete argumentidega, mis ei puuduta niivõrd institutsiooni ja õpetust. Kirjakohtadel Pauluse kirjades aga juba peatusin ja niisiis ei hakka siinkohal ennast kordama.

Igal juhul võib öelda, et vastuargumendid on oluliselt konkreetsemad ja kompaktsemad võrreldes pooltargumentidega. Eriti just esimesed seitse keskenduvad väga selgelt vaimulikurollile kui sellisele ja ei liigu palju sellest eemale. Nende puhul on väga hästi näha see, mida sai mainitud varem Droste teksti puhul, kus ta osutab, et kesksel kohal on traditsioon ise kui argument (antud juhul vaimulikuamet kui traditsioon, mida on kandnud ja mida saavad kanda vaid mehed) ja ülejäänud argumentide (kui neid üldse vaja on) ülesanne on traditsiooniargumenti kinnitada ja tugevdada.

Kui me nüüd aga vaatame pooltargumente, siis esiteks on neid märkimisväärselt rohkem ja samuti oleks neid palju keerulisem ühte-kahte kategooriasse lahterdada. Kui püüda neid siiski kuidagi kategoriseerida, siis üks variant võiks olla selline:

naiste võimekust õigustavad argumentid (naised suudavad vaimulikutööd teha võrdväärselt meestega);

naiste ordineerimise praktilisusele osutavad (positiivne kogemus ja võimalus vähendada vaimulike puudust);

naiste ja meeste võrdsust rõhutavad (teoloogilised ja sotsiaalsed argumentid, osutamaks sugude võrdsusele);

tõendite puudumine naiste ordineerimise vastu (puuduvad tõendid, et Jeesus oleks reserveerinud vaimulikutöö vaid meestele);

vaimuliku eesmärk ja teenistuse iseloom (vaimulikutöö ise on olulisem kui vaimuliku sugu);

ajalooline kontekst (naiste ordineerimise vastased argumendid on meelevaldsed ega arvesta ajaloolise konteksti ja kirjakohtade mitmetitõlgendatavusega);

naiste olulisus (naiste oluline roll Jeesuse jaoks ja pühakirjas laiemalt);

ebavõrdsuse negatiivne mõju (sooline eristamine vaimlikuametis kahandab kiriku mainet, kristluse mainet ja takistab kirikul maailmaga kaasas käia).

Ükskõik, kuidas me neid ei kategoriseeriks, on igal juhul selge, et pooldajate argumendid on n-ö „laiali venitatud“ väga suurele alale ja vähemalt mulle tundub, et see kahandab iga üksiku argumendi tugevust. Eriti kui me võrdleme neid üksikargumente traditsiooniargumendiga selle selguses, lihtsuses ja konkreetsuses, selles, et tuginetakse Jeesuse enda konkreetsele eeskujule – mida ükski pooldaja **ei vaidlusta**. Ma loomulikult ei tea, kas pooldajate argumentide eesmärk ongi üldse kuidagi vastu argumenteerida traditsiooniargumendile, kuid kui see nii on, siis need argumendid on kaunis ebaefektiivsed. Näiteks **oletame**, et naiste ordineerimise pooldaja paneb kõik need argumendid lauale. Selle peale saab aga vastane öelda:

- me oleme täiesti nõus, et naised on sama võimekad ja meestega võrdsed;
- kindlasti võib see paljude jaoks olla positiivne, kui naine on vaimulik;
- pole mingit kahtlust, et naised olid Jeesuse jaoks väga olulised ja on üleüldse väga olulised;
- oleme täiesti nõus, et pühakirja (ja selle ajaloolist konteksti) tõlgendatakse sageli valesti;

aga

- **fakt**, millega nõustute ka teie, on see, et **Jeesus valis apostliteks mehed** ja kuigi pole argumente naiste ordineerimise vastu, pole (apostlite valimisega) võrdväärseid argumente ka naiste ordineerimise poolt. Me järgime vaimlikuameti reserveerimises ainult meestele **Jeesuse** enda eeskujule, tema soovi ja olgu naiste

ordineerimisel kuitahes praktiline mõju, me ei saa eirata seda eeskujut ja asjaolu, et Jeesus ei andnud meile õigust ordineerida naisi.

Taas kord, ma ei tea, kas pooldajate argumentide eesmärk on üldse kuidagi võidelda vastaste traditsiooniargumentidega, aga kui eeldada, et naiste ordineerimise puudutava argumentatsiooni eesmärk siiski on vastastikune diskussioon antud teemal ja vastase argumentatsiooni kummutamine ja/või enda seisukoha suurema õigustatuse tõestamine, siis pooldajate argumentid jäävad siin minu hinnangul selgelt alla.

Et ei jääks vale mulje, mainin veel kord, et minu enda seisukoht antud küsimuses on täiesti neutraalne. Samas, üks argumentide hindamiseks just see ongi parim positsioon ja ma ei saa tähele panemata jätta asjaolu, et traditsiooniargument lammutab kõik pooltargumentid koost, peamiselt just seepärast, et pooltargumentid on nii killustunud. Osa neist on sellised, millega vastased on niikuinii nõus ja niisiis puudub nende kasutamiseks mõte. Teine osa on selliseid, mis teevad teatud kategooriavea ja kõnelevad sotsiaalsetest kasudest (millest traditsiooniargument absoluutselt ei räägi). Aga mis kõige olulisem – mitte ükski argument ei vaidlusta kuidagi tõsiasja, et Jeesus valis apostliteks mehed ja ainult mehed. Ehk siis, kui endiselt eeldada, et mõlema poole eesmärgiks on argumentatsioonis „võita“ teist poolt, siis kui need argumentid üksteise vastu panna, on selge, et traditsiooniargument suudab tagasi lükata kõik pooldajate argumentid. Pooldajate argumentid aga (ei üksikult ega kõik koos) ei suuda kuidagi kõigutada traditsiooniargumenti tuuma – fakti –, millega nad ise nõustuvad. Ainus viis, kuidas pooldajad saaksid siinkohal „võita“, oleks, kui suudetaks kahtluse alla seada, et Jeesus valis apostliteks ainult mehed **või** põhjendada, et apostlike valimist ei saa võrdsustada vaimulikuks/preestriks valimisega.

Samas on täiesti võimalik ka see, et pooldajate argumentid polegi mõeldud vastusena traditsiooniargumentidele, vaid naiste ordineerimise põhjendamiseks ja õigustamiseks iseendale, teistele kirikuliikmetele, ühiskonnale jne ning sel juhul on tegemist väga asjaliku, laiapõhjalise ja veenva argumentatsiooniga. Mis on kummagi poole argumentatsiooni eesmärk ja keda sellega püütakse veenda, selle üle ma siinkohal spekuleerima ei hakka.

3.5. Taustaargumentid võrdluses argumentidega intervjuudest

Järgnevalt uurin, kas ja kuivõrd esinesid taustakirjandusest leitud argumentid intervjuudes. Otsustasin lihtsuse, selguse ja jälgitavuse huvides oma tulemused esitada, süstematiseerides need nii, nagu seda sai tehtud peatükis 3.4 (vastuargumentide puhul 3 kategooriat ja

pooltargumentide puhul 8 kategooriat). Kui iga üksiku argumenti puhul hakata välja tooma, kui palju seda intervjuudes esines ja mida selle kohta öeldi, muutuks tekst väga korduvaks ja laialivalguvaks (arvestades, et paljud argumentid on mõttelt lähedased). Samuti püüan argumentide puhul välja tuua mõlema poole suhtumise neisse (kui seda esines). Esiteks vastuargumentid.

3.5.1. Vastuargumentid 1 - traditsiooniargument

Vastuargumentide esimese rühma moodustasid argumentid, mille võiks lahterdada ühisnimetaja *traditsiooniargument* alla. Siin räägitakse vaimulikuametist, naise ja mehe rollidest ja võrdsusest, loomiskorrast ja – mis traditsiooniargumenti puhul kõige olulisem – siin räägitakse Jeesuse eeskujust.

Vaimulikuametist

Ühes taustatekstidest saadud argumentis väljendati mõtet, et vaimulikuamet on sakrament. See käis mõnevõrra erinevas sõnastuses läbi ka katoliku ja õigeusu kiriku informantide poolt. Ehk siis väljendati seisukohta, et ordineerimisküsimus on nii tugevalt seotud kiriku fundamentaalse õpetusega, et taolistes asjades ei saa muudatusi teha. Näiteks tsiteerin katoliku kiriku informanti:

„See on selle usu tõde, mida me nimetame katoliku kirikus depositum fidei. Seda usku ja seda tõde ei saa muuta. See on see vundament. Kui sa võtad vundamenti ehituse alt ära, siis ehitus kukub kokku. See on sama, kui me võtame ära meie kirikust armulaua. Või me võtame ära paavsti. Või me võtame ära neitsi Maarja. Need asjad on nii seotud selle usutõega, et ma ei usu, et mingi asi saaks neid muuta, sest need ei ole inimlikud asjad, need on Kristuse antud. Niisiis on küsimus, et kas see tõde, mis puudutab naiste ordineerimist, kas see on midagi, mis on inimlik või kas see oli Kristuse enda soov ja see on jumalik? [...] Tuleb arvestada seda, mis on natural law ja mis on divine law. Natural law on see, mida inimesed saavad kokku leppida. Näiteks liiklusreeglid. Aga näiteks ordineerimine, kas see kuulub inimesele või Jumalale, nagu mingi tõde, mis on antud nii ja mida me peame võtma nii, sest see on nii, nagu Jumal on tahtnud? [...] ma arvan, et see tõde kuulub rohkem Kristuse ja Jumala tahtele, mitte inimesele. [...] naiste ordineerimine, see on, ma arvan, mingi tõde, mis kuulub rohkem sellesse valdkonda nagu, et kas preester saab abielluda.“

Ja lisaks tsitaat õigeusu kiriku esindajalt: (vastuseks küsimusele „Kuidas õigeusu kirik põhjendab oma seisukohta naiste ordineerimise osas?“):

„Ega sellele ei saagi niimoodi vastata, et „naisi ei saa ordineerida sellepärast.“ Sellist vastust selles küsimuses ei ole. Kui sa näiteks õigeusu kiriku papi või piiskopi käest küsid, et miks siis (naisi) ei pühitseta, ta ütleb sulle kohe, et seda ei ole traditsioon. Meie usu peamiseks allikaks on pühakiri, mis hõlmab Vana ja Uut Testamenti ja püha pärimus, mis hõlmab kirikuelu ja kogemusi selles ajaloolises arengus. [...] Ja ei pühakirjas ega isade ja õpetajate töödes ega üldse kiriku ajaloos, mis on kaks tuhat aastat vana, ei ole neid juhtumeid, kui oleks pühitsetud naisi. Ja kuna traditsioonis seda ei ole, siis ei saa seda ka teha.“ Lisaks, rääkides armulauast: *„Meil on olemas evangeeliumis tekst, mis kirjeldab seda, kuidas oli viimne õhtusöömaaeg. Seal oli Kristus apostlitega ja sellest on ka ikoon. Kristus on ikooni peal ja tema ümber on apostlid, kellele ta jagab armulauda. Ja kui nüüd inimesed kogunevad (kirikus), et vastu võtta armulauda, siis keegi peab ju Kristuse asemel seda jagama, eks ole. See on preester, preester jagab. Jeesus oli meesterahvas, niisiis ka preester peab meesterahvas olema. Ehk need on sellised kujundid, mis on meil silme ees ja naisterahvast ei ole selle koha peal.“*

Rollidest

Märkimisväärselt sagedamini käis mõlema poole esindajate intervjuudest läbi aga arutlemine mehe ja naise erinevate **rollide** üle. Kui rääkida just vaimulikurollist, siis ma tabasin märgatava erinevuse meessoost ja naissoost informantide vahel. Tahtmata langeda lõksu, mida kirjeldasin tähelepanekute peatükis (pean silmas eelarvamust, et mehi peetakse kuidagi olemuslikult konservatiivsemateks), võis siiski näha, et mehed olid oma arvamusalaldustes märkimisväärselt otsekohesemad ja konkreetsemad, et mitte öelda jäigemad. Rääkides naise ja mehe rollidest, siis mõned näited meeste poolt:

„.....see oli Kristuse tahtmine valida kaksteist meest, et määrata selle ühe osa roll kirikus, mis on seotud õpetamisega ja pühitsemisega ja juhtimisega. [...] ...kui Kristus tõusis üles, mis on teine suur usutõde, siis esimene, kellele ta ilmub, on Maarja Magdalena ja ristiteel olid temaga kaasas naised, kes teda järgivad ja kindlasti see on väga tähtis roll ja väga vajalik ja kindlasti asendamatu roll. [...] Ilma naisteta ei saaks me olla see kirik, kes me oleme. Lihtsalt siin on erinevad rollid, nagu ma ütlesin.“

„...naiste roll õigeusu kirikus on väga kõrge. See on selline teada-tuntud asi, kui kõrgelt peab õigeusu kirik lugu Jumala sünnitajast. [...] Naised mängivad väga suurt rolli, on väga aktiivsed ja toimetavad väga-väga aktiivselt ja see on ka minu enda kogemus minu enda kogudusest. Aga õigeusu kirik lähtub selles – kuidas ta seletab seda küsimust, miks ei ole naisi – ikkagi rollidest, et on meesroll ja naise roll. Meestel on ühed rollid ja naistel on teised rollid ja vastavalt oma rollidele nad siis toimetavad.“

Samas väljendasid aga ka naiste ordineerimise vastased mehed peaaegu alati seda, et tegemist pole diskrimineerimisega ja iseenesest peetakse naisi ja mehi võrdseteks:

„...tegelikult ei ole küsimus selles, et naistele ei taheta võimu anda, see on hoopis teine teema, mis on täiesti teistsugune struktuur, täiesti teistsugune mõttemaailm. Et jah, siin ei ole tegemist nagu naiste mahasurumisega või nende võimetusel mitte lennata laskmisega.“

Või siis:

„...me suhtume naistesse ja meestesse võrdselt. Juba pühakiri ütleb, et ei ole meest ega naist, sest te olete kõik üks, üks Kristus Jeesuses, nii et selles mõttes ei ole vahet.“

Ja veel üks näide:

„...ma olen väga uhke nende naiste üle, kes tulevad meie kirikusse. Nende roll on nende naiselikkus ja nendele on ka leitud väga tähtis roll meie kirikus. Ja kohe kindlasti pole ma näinud, et nad oleksid tulnud mingi masendusega, et meie kirik diskrimineerib naisi või et meie kirik on väga mehelik või et meie kirikus naistel pole mingit rolli.“

Ehk siis naiste ordineerimise vastased mehed kalduvad ja kipuvad väga selgelt rõhutama seda, et naiste roll kirikus on väga oluline ja naised on iseenesest meestega võrdsed, kuid nad jäävad samas ka kindlalt oma seisukoha juurde, et rollid on erinevad ja nad ei kaldu seda seisukohta loovutama. Samas aga, kui me räägime naistest, siis, nagu kirjeldatud tähelepanekute peatükis, on naised üsna mõistetavatel põhjustel naiste ordineerimise poolt, kuid selgelt jäi silma, et nad on rolliküsimuses meestega võrreldes ka märkimisväärselt paindlikumad. Mitu naisinformanti, kes on kas ise vaimulikud või kuuluvad kirikusse, mis naisi (kas täielikult või vähemalt osaliselt) ordineerib, mainis näiteks, et meestel on siiski ka nende arvates teatavad paremad loomulikud eeldused juhirolli täitmiseks. Samuti olid nad paindlikumad, kui pidid spekuleerima selle üle, mis juhtuks, kui nende kirik naisi enam ei ordineeriks – taolises situatsioonis julgeti ja osati ka midagi positiivset näha. Peamiselt toodi

välja, et siis tuleks kirikusse mehi rohkem (siinkohal väärrib kindlasti mainimist, et enamuse kirikute puhul ütlesid informandid (sõltumata soost ja seisukohast), et nende kirikus on tugev naiste ülekaal). Mõned näited naistelt eelnevalt öeldu illustreerimiseks. Naise ja mehe rollidest:

„...ma usun ise seda, et ideaalis võiks (pastor) olla meesterahvas. Miks ma seda usun, ma usun seda sellepärast, et perekonnas on mees perekonnapea ikkagi. Ja ma usun, et Jumal on andnud siiski meestele natukene teistmoodi ülesanded ja vastutuse. Ja ütleme, kui naine on abielus ja naine on koguduse pastor, siis on see naisele kindlasti keerulisem, sellepärast, et ma pean olema oma abikaasale pastor, kui ta käib minu koguduses. Ja samal ajal ma pean alistuma talle...“

Spekulatsioon selle üle, mis oleks, kui naisi nende kirikus enam ei ordineeritaks:

„...et isegi siin suuremate koguduste puhul ma vaatan, et naised on nagu rohkem sellist pealehakkamist täis. Ja mehed nagu ise lähevad, et: „ei noh, mina ei taha, kas siis kõnelda või mina ei taha seda osakonda juhtida või...“ Et kas siis (kui naisi enam ei ordineeritaks) mehed hakkaksid seda tegema? Võib-olla hakkaksid, siis oleks tore. Et võib-olla me (naised) olemegi nende kohad ära võtnud?“

Ja samal teemal (mis oleks, kui naisi enam ei ordineeritaks):

„Et ühest küljest jah, siis, et kahju on reaalne, aga teisest küljest, kui ikkagi loobutakse naiste ordineerimisest, siis tõenäoliselt kirik läheb ju ikkagi edasi, eks ole, et ega siis kirikuelu seisma sellepärast ei jää.“

Naisinformant, kes iseenesest soovis, et naiste õigused vaimulikuna oleks võrdsed meestega, kirjeldas laiemat pilti nii:

„...ütleme nii, et meeste kollektiivis mõni üksik naine on täiesti okei, naiste kollektiivis mõni üksik mees on ikkagi nagu... Mehed kipuvad ära kaduma, kui naised enamusse tulevad. Ja noh, minu jaoks see on negatiivne, sest ma olen seda meelt, et meil peavad olema nii mehed kui naised, meil on mõlemaid vaja. Ma ei tahaks naiste kirikut.“

Selle tsitaadi kõrvale sobib ilmselt hästi illustratsiooniks ütlus ühelt meesinformandilt, kes samuti rääkis n-ö „naiste kirikust“, mida ka tema ei soovi. Igaks juhuks mainin siiski, et

tegemist pole konkreetse seisukoha, vaid taaskord spekulatsiooniga vastusena minu küsimusele: „Mis juhtuks, kui teie kirik enam ei ordineeriks naisi?“:

„...põhjus, miks mehi ei tule enam nii palju kirikusse ja miks ei tule ka vaimulike ametisse, on see, et kristlus on väga feminiseerunud, eriti läänemaailmas. Et ongi selline tädide usk. Kristlus ei kõneta just mehi, sest sa alustad kusagil pühapäevakoolis, mingisugune selline roosa pehme tädi räägib Jeesukesest, eks ole, ja siis lähed kuhugi seminari või ülikooli ja ka seal mingid tädid räägivad sulle, kuidas on ja siis sa jõuad kirikusse või käid kirikus ja seal on ka üks ...Ma ei ütle seda praegu pilkavalt, ma lihtsalt kujundlikult räägin, et hästi palju on feminiinset. [...] Kristlus ei ole tegelikult oma olemuselt mingisugune feminiinne religioon. See on tegelikult üsnagi maskuliinne religioon ja seda minu arust heas mõttes. Just nimelt see kannatuste talumine, eneseohverdamine, oma elu andmine, kui on vaja, enda tahapoole seadmine, vooruste edendamine jne – need on kõik tegelikult sellised mehelikud jooned. Ja kui need ära kaovad..., siis tegelikult me näeme seda kirikutes ka, et poistele tihtipeale ei ole see usuasi nii atraktiivne, kuna see on selline pehme ja roosa.“

Niisiis esitasin küsimuse „Mis juhtuks, kui teie kirik enam ei ordineeriks naisi/hakkaks ordineerima naisi?“ nii meestele kui naistele, nii pooldajatele kui vastastele ja kommentaariks võiks öelda, et ka mehed olid nõus spekulatsiooniga selle üle, mis juhtuks, kui nende kirik muudaks oma ordineerimispraktikat, kuid siin ilmnes taas kord eelmainitud suurem „jäikus“. Nende arvamustes väljendus üldjuhul selgelt esialgne seisukoht ehk nad leidsid, et kui muutus toimuks nende veendumustega kooskõlas olevas suunas, siis oleks see positiivne areng, kui vastupidi, siis negatiivne.

Nagu aga rolliteema alguses mainisin, ei taha ma langeda sellesse lõksu, nagu peaksin mehi automaatselt konservatiivsemateks. Jutt käis antud juhul seisukohtade jäikusest ja paindlikkusest, milles naiste ja meeste vahel on minu arvates märgatav erinevus. Seesama suurem jäikus avanes ka meeste puhul, kes esindasid mittekonservatiivset poolt. Näiteks võib tuua ühe meessoost informandi, kes iseenesest oli täielikult naiste ordineerimise pooldaja, kuid oma suhtumises äärmiselt resoluutne. Kui kõne alla tulid tema kiriku ametlikud seisukohad naiste rollist koguduses, siis neid kahte lauset – „Me tunnustame, et naised peavad omama suuremat rolli juhtimises ja otsustamises – nii koguduses kui ühiskonnas. Me usume ka, et kogudus saab täita oma missiooni vaid siis, kui naised saavad kasutada oma täit potentsiaali“ – nimetas ta otsesõnu demagoogiaks, öeldes, et tema

hinnangul on asi kaugel sellest, nagu naised tema kirikus saaksid oma potentsiaali täiel määral rakendada ja et tegemist võib olla hea kavatsusega, aga reaalsuses see eriti ei rakendu. Samuti, kui küsisin temalt (kui naiste ordineerimise pooldajalt) küsimuse: „Mis juhtuks, kui teie kirik enam naisi ei ordineeriks?“, oli tema vastus ühemõtteline – et taolisel juhul oleks tegemist selge tagasiminekuaga.

Mida vastaste poolt aga rolliteema puhul kõige enam välja tuuakse, on just naiste ja meeste olemuslik, et mitte öelda bioloogiline erinevus. Juba varem olen tsiteerinud informanti, kes mainis, et mehe roll on end vajadusel ohverdada. See kõlas üsna sageli nii nende poolt, kes ise ei poolda naiste ordineerimist, kui ka nende poolt, kes ise pooldavad, kuid mainivad seda sageli ordineerimisdiskussioonis kuulnud olevat. Veel üks näide: „...aga mees on ikkagi loodud elus põhivastutust kandma, et näed, et sõjas ta läheb ka naise eest välja ja et jumal ongi nii loonud, et mehel on suurem vastutus [...] mees ohverdab rohkem naise eest kui naine mehe eest [...] Jumal ongi ju loonud mehe niiviisi, et ta peab rohkem kandma, rohkem vastutama ja see on normaalne ja sellepärast nad juhivad ka kogudust.“

Või veel üks näide, mis eriti tugevalt rõhutab naiste ja meeste erinevust: „Lihtsalt siin on erinevad rollid, nagu ma ütlesin. Ja need täiendavad teineteist, see on nagu pere. Mina usun, et peres on alati isa roll ja ema roll. Üks mees ütles, et talle meeldib rohkem naise roll, sest tema ema oli talle väga lähedane ja ta tahab teha nagu ema. Selle peale tema naine ütles, et tema isa lahkus, kui ta oli kolmeaastane ja et ta ei tea, mis on isaroll ...ja ma ütlesin, et ohoh, ...Houston, meil on probleem – ühes peres on kaks naiserolli ja pole mingit meherolli! Selles mõttes need rollid on väga tähtsad, see on sama nagu meie kahe käega, kus üks juhiv ja kaitseb ja parandab ja teine, mis hoiab ja armastab ja mõlemad teevad midagi.“

Palju on läbi käinud traditsioone austavate vastaste seisukoht, et mees ja naine on olemuslikult erinevad ja seetõttu on ka nende rollid erinevad, **aga** alati rõhutades ka meeste ja naiste võrdsust. Siia sobiks väga hästi ühe naisinformandi seisukoht samal teemal, mis lisab pisut teistsuguse vaatenurga antud küsimusele: „Aga ma kuidagi usun, et jumalariigi edenemine, mis on ju lõpuks kõige tähtsam asi, ei sõltu tingimata ametinimetustest ja rollidest, vaid sõltub sellest, et me ei halvusta naisi, see on see, mille eest ma väga seisan, et naistele ei jää tunnet, et nad on teisejärgulised. Et nad on need, kelle eest mehed peavad hoolitsema, sest nad iseenda eest ei suuda õieti vastutada. Vot sellised mõttekäigud ajavad mul harja punaseks.“ Tegemist oli väga erandliku seisukohaga, keegi teine sarnaseid

mõtteid ei väljendanud. Ja kuna ma ei küsinud informandilt ka täpsustust, kas ta räägib enda või kellegi teise reaalsest kogemusest või hüpoteetilisest olukorrast, mida tuleb kindlasti vältida, siis ma ei tea, kumba ta mõtles. Aga kuna taoline mõte välja käidi, siis pole võimatu, et mõnes kirikus on olemas oht, et räägitakse küll jaotatud rollidest, mis kõik on võrdselt tähtsad, kuid kus tegelikult toimub meestepoolne patroneeriv suhtumine naistesse või naisvaimulikesse. Mulle isiklikult ei jäänud aga küll muljet, nagu oleks tegemist universaalse probleemiga kõigis kirikutes – kaugel sellest ja pigem vastupidi.

Aga kui vaadata eelnevalt väljatoodud argumente üldises plaanis, siis kõlab rolliteemalise argumentatsiooni puhul väga tugevalt arusaam, et naine ja mees on loodud olemuslikult erinevateks. Siinkohal on kiusatus taas kord teha üks tähelepanek – nimelt, kas mitte see märgatav erinevus, et mehed on oma seisukohtades (peaaegu julgeksin öelda – reeglina) jäigemad ja naised paindlikumad, pole omamoodi kinnituseks teatavale naiste ja meeste vahelisele olemuslikule (vaimsele) erinevusele? Siiski ei hakka ma seda tähelepanekut edasi arendama, kuna see kuulub juba teise teadusvaldkonda, vaid viskan ta lihtsalt mõtteaineks õhku. Küll aga leian, et naiste ja meeste olemusliku erinevuse teemat oleks väga sobilik jätkata, rääkides ühest teisest traditsiooniargumendi osast, nimelt loomiskorra argumendist.

Loomiskorrast

Rollidest üleminekul loomiskorra juurde sobib minu arvates väga hästi tsitaat ühe meesinformandi poolt: „*Kui naisvaimulike teema tuli emaga rääkides jutuks, [...] siis ema ütles lihtsalt niimoodi, et „Mulle meeldib ikkagi, kui mees on pastor.“ Et tema jaoks esindas see sellist autoriteeti. Et kui me võtame nüüd selle eelmise, üle-eelmise põlvkonna, siis mees oli autoriteet ja kui me läheme tagasi sinna meie koolihariduse juurde, siis alguses olid ikkagi mehed need, kes kirjatundmist ja kirjasõna õpetasid. [...] aga kui me nüüd räägime algusest ja sellest, mida kasutatakse, no kindlasti esimene asi on kohe, et Jumal võttis ju maapõrnu ja lõi sellest inimese, mehe, eks ole, pani talle nimeks Aadam ja vaatas, et tal ei ole hea üksinda olla ja siis võttis ta küljeluu. Ehk ilmselgelt Eeva tuli hiljem kõrvale.“*

Ühe meesinformandi sõnades saavad kokku loomiskorra argument ja sellest tulenevad naiste ja meeste erinevused ja niisiis ka erinevad rollid. Tema sõnade järgi on naine ja mees juba loomiskorra järgi loodud erinevatesse rollidesse. Näiteks pole naine loodud sõjas kodu ja peret kaitsma, vajadusel vaenlast tapma või oma elu ohverdama. Naise roll on **elu anda**. Nii kehtib see ka vaimulikutöö kohta. Vaimulikutöö pole firmajuhi positsioon, nagu pooldajad

seda tema sõnul sageli kipuvad nägema. Ka vaimulik **ohverdab** oma elu, annab end jumala teenistusse. Või kui tsiteerida konkreetset informanti ennast: „...*(vaimulik ohverdab ennast) ...saates ära maailma, lahutades ennast maailmast ja maailmalikust eluviisist. Kasvõi vaimuliku riietus, must värv, tunnistab sellest, et inimene on maailmale surnud, et ta on Jumala päralt. Näiteks ka see orjarõngas ümber kaela on Issanda ori olemise tunnus.*“

Mulle jäi silma, et loomiskorra argumendil ei olegi eriti mingeid modifikatsioone. Põhiline ongi just, et mees loodi esimesena ja et mees ja naine loodi erinevateks. Kui loomisjärjekord ja sellest tehtav järeldus, nagu mees oleks justkui olulisem, on miski, millega saab vaielda, siis mehe ja naise bioloogiline erinevus on miski, mille suhtes ma vastuväiteid ei kuulnud. Ilmselt mõistetav, kuna, olgem ausad, keeruline on vaielda vastu näiteks sellisele argumendile:

„...*põhjendus pole mitte õigustes või mingis sotsiaalses staatuses, vaid pigem selles jumalikkus loomiskorras [...] sest ütleme, nii palju kui me ka ei tahaks võrdsust taga ajada, siis näiteks mees ja naine ei saa kunagi võrdsed olla – mees ei saa sünnitada ja naine saab. Ja mis sa teed, nii see on. Võid ju tahta unistada, aga [...] Küsimus ei ole naiste intellektuaalses mingisuguses peetuses või ebakompetentsuses või võimetus. [...]*“

Iseküsimus on aga siinkohal, kas loomiskorra argumendist saab teha järgmist järeldust:

„...*argument ongi siis teoloogiline selles mõttes, et ta tuleneb loomiskorrast, kus mehel ja naisel lihtsalt on nagu erinevad rollid. Ja preester kui ohverdaja, nagu ka Kristus kui mees, eks ole, et see on nagu see, mis on mehe roll siin maailmas loomiskorra põhiselt.*“

Üldiselt tundub, et pooldajate vastuargumendid loomiskorra argumendile seisnevad peamiselt selles, et (isegi kui mees loodi enne) naine ja mees loodi võrdseiks. Mõlemad loodi jumala näo järgi: „...*jumalanäolisus ilmneb nii mehes kui naises.*“ Või siis ka: „*Naine loodi küljeluust ja see on, et ta on võrdselt loodud, et ei olnud pea või jalad, aga loodi just küljeluust, et ta seisaks võrdsena seal mehe kõrval.*“ Samuti argumenteeritakse, et mehed ja naised on Jeesuses võrdsed. Kui me aga räägime seisukohast, et mees oleks justkui „tähtsam“, kuna ta loodi enne, siis üks (nais)informantidest andis sellele äärmiselt põneva vastuse. See on ainus kord, kui ma seda argumenti olen kohanud, kuid minu arvates on tegemist väga mõtlemapaneva vastusega sellele, kas esimesena loomine on ikka mingi ülimuslikkuse näitaja. Tsiteerin: „*Jah, tõepoolest, Aadam loodi enne kui Eeva, aga siis*

pooldajad ütlevad, et aga linnud ja kalad, need loodi ju veel enne, eks ole. Et sellisel juhul peaks üleüldse selle asja ümber vaatama.“

Pisut valgust võiks sellele, kuidas vastaste arvates loomisjärjekorrast järeltub esmaloodu suurem tähtsus, heita järgmine tsitaat ühelt informandilt: „...loomisloos, eks ole, ikkagi esmalt loodi mees, mees loodi enne **ja naine siis temale nii-öelda abiks**“, samuti sarnane tsitaat ühelt teiselt informandilt: „**Paulus toob esile, et Aadam loodi enne kui Eeva ja Eeva patustas. Et sealt nad toovad nagu ette, et kuigi Eevale ja Aadamale mõlemile öeldi, et valitsege maailma üle, siis sellest Pauluse tekstist nad võtavad, et loomisel Jumal lõi ikkagi Aadama juhi positsiooniga.**“ Igal juhul panid need tsitaadid mind paremini mõistma, miks meest kui esmaloodut peetakse justkui olulisemaks. Kuidas aga välistab see naise juhi- või vaimulikurollis, jääb mulle endiselt segaseks, siin lihtsalt pole nii loogilist ja otsest seost. Samuti on võimatu vaielda väitega, et naine ja mees on bioloogiliselt erinevad, sest tõepoolest, naine (vähemalt terve naine) saab sünnitada, mees aga isegi parima tahtmise juures mitte. Siin on tegemist faktiga, kuid minu arvates on ka sellest pisut meelevaldne teha järeltust, nagu oleks see, kellel see konkreetne võime puudub, **ainus**, kes sobib juhirolli täitma. Loomulikult saaks osutada meeste tugevamale füüsilisele, kuid ka siin saaks vastu argumenteerida, et esiteks pole see reegel ja samuti ei tähenda ainuüksi füüsiliselt tugevam olemine automaatselt parem juht olemist. Ühesõnaga, huvitav teema, kuid ma parem ei hakka selle sügavustesse laskuma, kuna see ilmselgelt kuulub piiblitõlgendamise valdkonda. Selle asemel võiks rääkida mõnedest teistest **faktidest**, mis on traditsiooniargumendi keskseimaks tuumaks.

Jeesuse eeskujust

Huvitava märkusena võiks mainida, et sõna „apostlid“ on eelnevas tekstis kõlanud juba üle 40 korra. Niisiis ei ole ilmselt ka üllatus, et just **fakt**, et Jeesus valis apostliteks ainult mehed, on vastaste argumentatsioonis üliolulisel kohal ja sellele argumendile on keeruline midagi võrdväärset vastu panna, kuna antud juhul tugineb argument Jeesuse enese ehk siis lihaks saanud jumala dokumenteeritud eeskujule. Niisiis on ka mõistetav, et praktiliselt kõik vastased või naised mitteordineerivate kirikute esindajad tõid selle argumendi välja. Mõned tsitaadid:

„...on ikkagi väga pikk osa ajaloost, kui naiste ordinatsiooni ei ole esinenud enamikes kristlikes usuvooludes, et see on väga pikk traditsioon. Pluss Piiblis ikkagi on ka kirjakohti,

mida, ikkagi tundub, võib tõlgendada nii, et teatud pastoraalsed ametid peaksid ainult meestele kuuluma, nii nagu Jeesus valis ka kaksteist apostlit, kes olid mehed ...“

„Jeesus valis apostliteks mehed. Naised olid kaastöölised igasugustes erinevates teenimistes ja naised olid ka ju need esimesed, kes ülestõusnud Jeesust nägid, üks ole. Et naistel oli väga tähtis roll, aga neid ei valitud apostliteks. Ja noh, nagu on öeldud, ka oma emale, keda ta väga austas, ta ka ei andnud nagu niisugust apostli või mingit niisugust, erilise jüngri rolli.“

„Pühakiri on see, mis kinnitab Kristuse soovi ja valikut. Kristus üldse ei rääkinud sellest, aga ta ütleb, et ta läks ja palvetas terve öö, oli koos Jumalaga ja oma vabal tahtel valis kaksteist meest apostliteks.“

Selle argumendi kaalukust ilmestab ehk ka see, et minu katoliku kiriku informant osutas kahele olulisele dokumendile, mis puudutavad ordineerimispraktikat katoliku kirikus – esiteks paavst Paulus VI heakskiidul Usudoktriini Komisjoni poolt välja antud dokument „*Inter Insigniores*“ (‘*Inter Insigniores - Declaration on the Question of Admission of Women to the Ministerial Priesthood*’ 1976) ja teiseks paavst Johannes Pauluse kiri „*Ordinatio Sacerdotalis*“ aastast 1994 (Paul II 1994) – mis mõlemad käsitlevad põhjalikult naiste ordineerimist ning mille põhiliseks argumendiks on just nimelt Jeesuselt endalt saadud praktiline eeskuju apostlite valimisel ja sellest lähtuv järeldus, et vaimulikustaatus on reserveeritud meestele. Esimene neist dokumentidest järeldab resoluutselt: „Kirik, olles ustav Issanda eeskujule, ei pea end volitatuks lubama naisi preestriks pühitseda.“ Teine dokument tugineb esimesele ja jõuab täpselt samadelt eeldustelt täpselt samale järeldusele (kuid rõhutab samas, et „...naiste preestripühitsuse mittelubamine ei tähenda, et naised on vähem väarikad ja samuti ei saa seda tõlgendada ka nende diskrimineerimisena“).

Kui tsiteerida informanti ennast: „...Paavst Paulus VI palus teemat uurida ja palus ühelt usudoktriini komisjonilt, et see vaataks üle ja kinnitaks selle, mis on olnud kirikutraditsioon ja õpetus ja seal ka kirjutatakse neist argumentidest ja esimene argument oli nagu ka pühakirjas, et Kristus ise oma vabal tahtel ja oma palves ja usus Jumalaga ta ise valis kaksteist meest ja määras selle kiriku. See on praktika, mis on kogu aeg olnud.“

Jeesuse kui faktilise ja dokumenteeritud eeskuju kasutamine traditsiooniargumendis ei piirdu aga ainult apostlite valikuga. Apostlite valimisele lisandub sageli ka teine fakt, et Jeesus **ise** oli mees ja niisiis on ka see eeskuju, mida tuleks järgida. Järgnevalt mõned

tsitaadid erinevatelt informantidelt, mis pisut erinevas sõnastuses väljendavad täpselt sama mõtet:

„[....] Kristus kui tegelikult tõelise preestriameti kandja, ülempreester, nii-öelda ülemkarjane. Et siis, kuna tema oli mees, inkarneerunult oli ta mees, üks ole, mitte sootu olend, mitte naine, vaid inkarneerunult oli ta mees, üks ole. Et siis, kuna tema, kui selle preestriameti, nii-öelda ürgalgse ameti kandjana oli mees, et siis selle tõttu [....] Ja muidugi ka siis sealt jätkuv edasine kiriku traditsioon. Et noh, praktiliselt ju kaks tuhat aastat kirik ei olnud naisi ordineeritud. Et need on need argumendid.“

„...preestriamet kui selline eriline amet, kes ikkagi imiteerib Kristust teatud määral ja selle loogika järgi muidugi on mees preester. Sellepärast, et Kristus ise oli mees ja kui preester imiteerib Kristust, siis see on selles mõttes väga raudne loogika.“

„...kui võtta seda aega, kui Kristus oli maa peal ja apostlitega toimetas, siis tema oli ka meesterahvas, nii et selle järgi võtab õigeusu kirik sellise suhtumise, et mehed on preestrid, meesterahvad on preestrid.“

Need on ainult üksikud tsitaadid intervjuudest. Aga kui jätkata teemat, kuidas Jeesuse eeskuju ise on kinnituseks, et vaimulik peaks olema mees, võib kolmanda näitena tuua armulauariituse, mida samuti mitu korda mainiti:

„Ka meie kirikus, just siis eriti armulaua pühitsuses on nagu see, et – just nimelt, et mitte niivõrd kusagil jutluses või lihtsalt õpetuses, aga – kui on armulaua pühitsemine, siis on meil ikkagi seisukoht, et preester representeerib Jeesust ja kuna Jeesus oli meesterahvas, siis sellest tulenevalt on ka preester meesterahvas.“

Juba tsiteeritud, kuid siiski veel kord: *„...meil on olemas evangeeliumis tekst, mis kirjeldab seda, kuidas oli viimne õhtusöömaaeg. [....] Ja kui nüüd inimesed kogunevad (kirikus), et vastu võtta armulauda, siis keegi peab ju Kristuse asemel seda jagama, üks ole. See on preester, preester jagab. Jeesus oli meesterahvas, niisiis ka preester peab meesterahvas olema. Ehk need on sellised kujundid, mis on meil silme ees ja et vastu võtta armulauda, peab keegi ju Kristuse asemel seda jagama, üks ole. See on preester, preester jagab. Jeesus oli meesterahvas, preester peab ka siis meesterahvas olema...“*

Niisiis loomiskord, sellest lähtuvad erinevad rollid ja Jeesuse eeskuju on põhilised elemendid, mis moodustavad traditsiooniargumendi. Esimese kahe puhul on üksjagu

küsimusi ja tõlgendamisruumi, kolmanda puhul see aga praktiliselt puudub. Nüüd liigun aga järgmise vastuargumentide ploki juurde, kus asi pole enam niivõrd tõlgendamises või mittetõlgendamises, vaid puhtalt inimlikus suhtumises küsimusse.

3.5.2. Vastuargumendid 2 – emotsionaalsed argumendid

Lähedusest katoliku kirikuga

Esimene taolistest argumentidest seisnes kartuses, et naiste ordineerimine suurendab lõhet katoliku kirikuga. Varem tõin tähelepanekute all välja eristuse, kus ühel pool on katoliku kirik, õigeusu kirik, karismaatiline episkopaalkirik ja nelipühi kirik ning teisel pool ülejäänud neli kirikut. Ka selles küsimuses saab tõmmata joone esimese nelja ja teise nelja vahele. Esimeste puhul ilmselgelt pole tegemist argumendiga, kuna õigeusu kiriku ja karismaatilise episkopaalkiriku vaated on niikuinii väga sarnased katoliku kirikule ja nelipühi kirikus on lihtsalt kõik nii „rahulik“. Ülejäänud nelja kiriku puhul saab aga kirikute sees eristada konservatiivsemat ja liberaalsemat poolt, millest esimene kaldub katoliku kiriku aluspõhimõtete poole (need, mida sai kirjeldatud eelmises alapeatükis) ja naiste ordineerimise küsimus on nende kahe leeri vahel üsna tõsiseks tüliõunaks. Tsitaat ühelt meesinformandilt: „*Nii et selles mõttes ikkagi ma näeksin, et see (naiste mitteordineerimine) teeks head selles mõttes, et palju lihtsam oleks leida ühist keelt ja ka ühist pinda nende traditsiooniliste kirikutega – õigeusu ja roomakatoliku kirikutega, sest kui me tahame näiteks oikumeenilist liikumist arendada, kui me tahame kirikutevahelist ühtsust arendada, siis see, et väga paljudel kirikutel on naisvaimulikud, on tegelikult üks väga suur takistus.*“

Ühe naisi ordineeriva kiriku informandi sõnade järgi on nende kiriku vaade ajas üsna dünaamiline. Kord orienteeritakse end pigem katoliku kiriku poole, kord liberaalsemate kirikute poole. See, milline suund valitakse, sõltub paljudest faktoritest: kiriku juhtkonnast, ühiskonnas toimuvast, maailmas toimuvast jne. Samuti toob ta välja, et kuna kirikus võib olla erinevaid leere, kes positsioneerivad ja orienteerivad end erinevates suundades, siis sõltub kiriku ametlik hoiak ka sellest, kumb leer on hetkel kirikus domineerivam.

Tegelikult aga vahe suurenemine katoliku kirikuga siiski väga palju teemaks ei tulnud. Paljud vastased tõid küll esile traditsiooniliste kirikute põhimõtteid nagu loomiskord, Jeesus kui mees, apostlite valimine jne, kuid suusõnaliselt väljendati soovi katoliku kirikuga paremates suhetes olla suhteliselt vähe. Ühe informandiga luteri kirikust sai selle teema üle siiski veidi pikemalt arutletud. Toon sellest intervjuust välja olulisema:

„...arusaam juba nagu vaimulikust ametist, ma arvan, on kiriku sees erinev. Et võib-olla sellised, kellel on selline kõrgkiriklik või preestri rolli rõhutav arusaam, mis on võib-olla lähedasem katoliku või õigeusu kirikule, selline nii-öelda vool on meie kirikus olemas, et võib-olla nende jaoks on see (naiste ordineerimine) problemaatiline, aga teisalt on ka neid, kes võib-olla on sellise vabakogudusliku seosega ...“

Vastusena küsimusele, mis mõjutab vaateid ja kui palju mõjutab neid haridus:

„...meil on inimesi, kellel on doktorikraad ja kelle puhul on teada, et nad on naiste ordinatsiooni vastu ja samas on neid, kellel on võib-olla lõpetamata üldse õpinguid ja kes on väga pooldajad. Ja sellepärast ma arvan, et see teoloogiaharidus on üks asi, aga iga inimese isiklik teoloogia, mida ta loeb, kellega ta lävivib, kus ta käib, et see mõjutab palju. Et kas tal on sidemed Saksa akadeemilise ringkonnaga või Soome sellise äratusliikumisega või Poola katoliiklusega? Pigem ma arvan, see nagu mõjutab väga palju ...“

Vastusena küsimusele „Kas praegune olukord võib muutuda?“:

„Jah, võib ikka muutuda, võib mõlemale poole, et nagu ma ütlesin, kui minna teisele poole, sellise liberaalsuse suunas, siis kui meil valitaks esimene naispiiskop või peapiiskop, siis see oleks kindlasti problemaatiline paljude inimeste jaoks ja see oleks problemaatiline ka oikumeeniliselt, sellepärast et Eesti kirik on nagu ka väliskirikupoliitiliselt hoidnud sellist suunda, et me saame hästi läbi liberaalsete Skandinaavia ja Saksa kirikute, aga ka konservatiivse Läti kiriku, Ingeri kiriku, Leedu kirikuga, saame nagu kõigiga läbi. Aga võib tulla nagu hetk, kus me peame valima, me ei saa kahel toolil istuda.“

See jutt oli loomulikult väga luteri kiriku keskne, kuid minu arust näitab see väga selgelt, et liberaalsusega kaasneb paratamatult ka arvamuste paljusus ja arvamuste paljususega üldjuhul ka suurem erimeelsuste või isegi konfliktide tõenäosus. Ja ma usun, tuginedes intervjuudes öeldule, et seda võib öelda mitte ainult luterlaste, aga ka baptistide, metodistide ja adventistide kohta. Aga kui samas vaadata nelipühi kirikut, siis tundub, et rahu saavutamine pole iseenesest võimatu ka liberaalsetes kirikutes.

Naiste hakkamasaamisest

Rääkides hirmust, et naised võiksid oma füüsiliste või vaimsete eelduste poolest olla vaimulikutööks sobimatud, siis seda kohtasin ma informantide endi suhtumises üliharva – või õigem oleks isegi öelda, et ei kohanud üldse (siinkohal oleks sobilik veel kord esitada

tsitaat ühelt naiste ordineerimise vastaselt informandilt: „*Küsimus ei ole naiste intellektuaalses mingisuguses peetuses või ebakompetentsuses või võimetuses.*“). Tegelikult võib juba eelnevast tekstist näha, et isegi kõige suuremad vastased juhtisid pigem tähelepanu sellele, et naised on kirikus tublid abilised, et on väga häid naisvaimulikke jne. Probleem oli lihtsalt küsimuses, et taoline praktika on vastuolus traditsiooniga. Ainult kahes intervjuus visati õhku mõte, et naistel võib vaimulikutöös raske olla, kuid mõlemal juhul tundus see lähtuvat pigem murest naisvaimulike eneste pärast, mitte arvamusest, et nad ei saa hakkama:

„Enamikel naistel väga kõrge hääl. Väga raske on suures maakirikus rääkida, kui sul on kõrge vaikne hääl ja nii edasi, et tihti on siin nagu praktilised küsimused. On naisvaimulikke, kes saavad väga hästi hakkama selle tööga, aga tihti tuleb neil ka mitu korda rohkem pingutada.“

Teine tsitaat oli vastuseks küsimusele „Kas naisvaimulike ja meesvaimulike vahel on mingi kvalitatiivne erinevus?“:

„No siin tuleb nüüd veel selline asi veel teemaks, et kui kogudusse tuleb pastor, siis mida temalt oodatakse? Mis ülesandeid ta peaks täitma? Et kui ta on nüüd koguduses, väikekoguduses ja kui ta peab olema seal lumelükkaja, koristaja, inimeste transportija – mida üsna tihti maakogudustes juhtub – siis, noh, oleme ausad, on kvantitatiivne ja kvalitatiivne vahe. Aga puhtalt nüüd vaimuliku külje pealt – ei, ma ei usu, et seal vahet oleks. Lihtsalt küsimus on, et oleks hea, kui pastoril oleks ka nii-öelda jutlustamise and kui selline, eks ole, või õpetaja and, et ta võib olla ju hea hingekarjane, aga kui ta jutlustada ei oska või ta ei ole suurem asi piibliõpetaja, siis on nagu keeruline, see kehtib mõlemat pidi.“

Ehk siis teisisõnu võiks öelda, et praktiliselt puudus kriitika naisvaimulike suhtes. Ei käinud kordagi läbi, et „näe, see naisvaimulik on oma töös halb“. Pigem jäi silma, et kui naised on mingile positsioonile jõudnud, siis neid, nende tööd ja nende võimeid tunnustatakse, **aga** osas kirikutest on probleemiks just see, et võrreldes meestega on naistel sellele positsioonile (nii vaimulikupositsioonile kui ka näiteks mingisse kiriku või organisatsiooni juhtorganisse) märkimisväärselt keerulisem saada.

Libedast nõlvast

Kolmandaks emotsionaalseks argumendiks oli nn *libeda nõlva* argument ehk siis kartus, et naiste ordinatsiooniga kaasneb teiste liberaalsete muutuste sissetung kirikupraktikasse. Ka

seda argumenti ma väga sageli ei kohanud. Vaid paaril korral mainiti, et see argument on nende kirikus ordineerimisteemalisest diskussioonist läbi käinud.

Meesinformandilt: „Aga no üks argument, mida öeldakse ka, mida ma tean, on kasutatud seoses naispastoriga, on see, et no näiteks kui liit lubab naisvaimulike ordineerimist, siis järgmisena on üks lahti juba ka samasooliste abielude registreerimisele ja siis juba homo- ja lesbipastoritele.“

Naisinformandilt: „...see (naiste ordineerimise vastasus) ei ole nagu vanuses, vaid pigem ikkagi sellises printsiipaalsuses kinni või sellistes nagu hästi tugevates väärtustes, mis nende jaoks on olulised. Ja nad ei tahtnud nii-öelda seda kiriku puhast õpetust lasta ära lõrtsida. Ja selle ühe hingetõmbega alati öeldi seda ka, et praegu ordineerime naised ja homme ordineerime homod, et see alati pandi ühte lausesse, ühte hingetõmbesse.“

Kui püüda mingeid *libeda nõlva* laadseid argumente veel välja tuua, siis seisnesid need hirmus, et naiste ordineerimise praktika jõuline suurenemine võib viia n-ö „naiste kiriku“ tekkimiseni ja selleni, et kirik pole enam meestele atraktiivne või siis ka selleni, et osa kirikuliikmeid lihtsalt astub kirikust välja ja loob oma kiriku. Aga seda peeti täpselt samamoodi võimalikuks ka siis, kui toimub vastupidine pööre ja kirik võtab tugevalt konservatiivsema suuna:

„... kui meil peaks tulema näiteks naispeapiiskop, on täiesti tõenäoline, et üks osa kirikust lahkuks muudesse kirikutesse ja meil neid oikumeenilise suhted see nagu raskendab [...] ja siis on jälle see võimalus, kui üldse (naisi) ei ordineerita, et üks teine osapool kirikust lahkuks kirikust, et kirikulõhe, et on selge, et näiteks ka needsamad naisvaimulikud või need, kes pooldavad, astuvad välja, loovad oma kiriku ....“

Naisinformant sellest, kui naisi enam ei ordineeritaks: „...siis ma arvan, et koguduse liikmed, need siis saaksid otsustada ja öelda, et olgu, kui te võtate meie pastori maha, siis meie lahkume ja meie läheme oma pastoriga edasi. Et ma arvan, et see on see võimalus.“

See puudutab muidugi taas teise poole kirikuid, kus on suurem või väiksem võitlus liberaalsete ja konservatiivsete väärtuste vahel. Traditsiooniliste kirikute seisukohti olen varem juba käsitlenud. Seal ei jõutakski selle *libeda nõlvani*, et „täna ordineerime naisi, homme...“, kuna naiste ordineerimine ise oleks nii radikaalne muutus, et kirik samadel alustel jätkata ei saaks.

3.5.3. Vastuargumendid 3 – kirjakohtad

Kuna see, mis puudutab Pauluse esimest kirja korintlastele ja Timoteosele ning seal olevaid sõnu naiste kohta, on juba eraldi peatükis läbi arutatud, ei hakka ma ennast siinkohal kordama. Tuletan lihtsalt meelde, et intervjuudest ilmnes huvitav asjaolu, et vastased ei kasutanud neid kirjakohti kordagi oma seisukoha põhjendamiseks. Neid peeti taolises argumentatsioonis täiesti kasututeks. Asi ei piirdunud aga ainult nimetatud kirjakohtadega. Tegelikult ilmnes, et vastased ei kasutanud oma argumentatsioonis praktiliselt üldse ka mingeid teisi kirjakohti. Kui küsisin informantidelt, millega nemad või nende kirik argumenteerib naiste ordineerimise vastast seisukohta või millist argumentatsiooni nad on kuulnud vastaste poolt, siis tulid needsamad traditsiooniargumendid: loomiskorrast, mehe teistsugusest rollist, Jeesuse eeskujust jne. Tegelikult olidki ainsad, kes viitasid mingitele „naiste ordineerimise vastastele“ kirjakohtadele, jällegi need, kes ise naiste ordineerimist pooldasid. Ja kui aus olla, jäi isegi nende puhul mulje, et nad püüdsid neid meelde tuletada lihtsalt seepärast, et ma küsisin konkreetsete kirjakohtade kohta, mitte et need oleksid vastaste poolt aktiivses kasutuses. Ühesõnaga, nende nimetamine tundus pigem kunstlik ja pingutatud. Kui pooldajad pidid esile tooma argumente, mida realselt naiste ordineerimise vastu kasutatakse, olid need ikka samad traditsiooniargumendid.

Siin oli siiski üks erand. Eriti just vabakirikute puhul mainiti üsna sageli naiste ordineerimise vastase argumendina järgmist kirjakohta:

„Ülevaataja peab siis olema laitmatu: ühenaisemees, kaine, mõõdukas, kombekas, külalislahke, osav õpetama“ (1Tm 3:2)

Mõned tsitaadid selle kirjakohta mainimisest:

„...siis muidugi need konservatiivid, kes ütlevad, „aga Piibel“ ja kasutavad seda „ühe naise mees“ kirjakohta nagu kogudusevanemate kohta...“

„Aga mis puutub teoloogilisse lähenemisse, siis need teoloogid enamasti nagu kipuvad lugema Piiblit sõna-sõnaliselt. Ja kui on öeldud, et „ühe naise mees“, siis ongi, et mees peab olema koguduse ülevaataja.“

„Et jah, et kus on on näiteks kirjutatud, et kogudusevanem peab olema ühe naise mees, ehk siis just mees.“

„Noh, kasvõi seesama esimese Timoteose kolmandas peatükis, et ülevaataja peab olema laitmatu ühe naise mees, eks ole, et seal on juba ilmselgelt see mehe teema sees.“

Samas aga jäi ka selle argumendi/kirjakoha mainimise puhul alati mulje, et sellest räägiti kuidagi kõhklevalt ja alati toodi juurde ka võimalused, kuidas seda argumenti saab kahtluse alla seada – peamiselt osutades selle kirjakoha mitmeti tõlgendatavusele:

„Minu hinnangul on see, mida Paulus ütleb Timoteosele, pigem suunatud mitmenaisepidamise vastu. Et koguduse ülevaataja olgu ühe naise mees, et ta ei tohiks olla poliügaamses suhtes. [...] et tal ei tohiks olla ka mingisugust kõrvalsuhet [...] Et ta peakski olema ju vooruslik. [...] Paulus kirjutab ju Timoteosele, milline peaks olema üks ideaalne koguduse pastor.“

„...seesama kirjakohat, et olgu ühe naise mees, seal kõigepealt on öeldud, et olgu laitmatu ja siis tulevad kõik need asjad, milles ta siis laitmatu on. Et noh, sa ei saa võtta, et see oleks nagu soo suhtes kirjutatud, vaid selle moraalse puhtuse suhtes.“

Niisiis, kui kirjakohade teema kokku võtta, on selge, et kirjakohi kasutatakse vastaste poolt argumenteerimiseks kas väga vähe või üldse mitte. Töö käigus jõudsin järelduseni, et selle põhjus on väga lihtsas asjaolus – kuna traditsiooniargument on lihtsalt nii tugev, siis ei vaja see kõrvale nõrgemaid argumente.

3.5.4. Pooltargumendid 1 - naiste võimekust õigustavad

Enne kui võtan konkreetselt käsile naiste ordineerimise poolt kõnelevad argumendid, tahaksin etteulatuvalt ühe märkuse teha. Kui alustasin vastuargumentide tutvustamist, mainisin, et püüan välja tuua mõlema poole suhtumise mingisse argumenti või seisukohta ja niisiis püüdsingi seda läbivalt ka teha. Siin, pooltargumentide puhul, on mõistlik märkida, et liiga palju ei maksa neile vastuargumente oodata. See ei tulene sellest, et ma nad maha vaikiksin. Neid lihtsalt ei esine (intervjuudes) väga palju ja see on tegelikult eelmiste peatükkide valguses mõistetav. Põhjus on selles, et vastased tuginevad enamasti traditsiooniargumentidele ja niisiis võiks igale pooltargumendile vastata nii, nagu ma seda näitasin peatükis 3.4. – „Jah, see kõik on väga tore, aga Jeesus ikkagi valis apostliteks ainult mehed“ jne. Niisiis oleks seda iga pooltargumendi puhul mõttetu eraldi välja tooma hakata. Esitan vastaste seisukohad vaid siis, kui see annab mingit lisaväärtust.

Naiste võimekusest

Kui räägime naiste võimekusest, siis väga sageli tuuakse selle teema all näiteid ajaloost ja ka pühakirjast, kus on viiteid naiste võimekusele tavapäraselt meestele omistatavates positsioonides ja rollides. Üks näide meesinformandilt: „*No kui nagu pooldavalt rääkida, siis näiteks Rooma kirjas need erinevad viited naistele, kes täitsid mingeid pastoraalseid ülesanded. Tegelikult me ei tea või ei saa aru, mis need ülesanded olid. Naisdiakon Foibest on juttu näiteks Pauluse kirjas roomlastele ja Juniast, kes on võrdne apostlitega. Kas see tähendab, et ta oli ise apostel või mitte? Raske öelda, aga noh, märgid on, et naised täitsid mingeid pastoraalseid ülesandeid Piiblis ja kui nad täitsid, siis võisid nad olla küllaltki võrdväärsed meestega või kohati isegi mingil juhtival positsioonil.*“ Informant rõhutab, et pühakirjas Foibe mainimine on eriti oluline, kuna see viitab naisdiakoni(te) olemasolule varakristluses: „*Et iseenesest selline olemasolu on minu arust väga tugev argument seda naiste ordinatsiooni pooldavat loogikat järgides.*“ Üsna sarnaselt viitab pühakirjale ka teine meesinformant: „*Mis siis puudutab veel näiteks apostlite tegude raamatut, siis seal on ju näited, kuidas Priskilla ja Akvila, eks ole, koos pidasid kogudust. Ehk siis niipalju kui sealt lugeda võib, oli naine see, kes on see põhiline tegija, kui ma olen õigesti aru saanud.*“

Või siis veel üks näide, seekord naisinformandilt: „*...juba algkoguduse aegadel on olnud selliseid naissoost võtmeisikuid, nagu näiteks Lüüdia oli purpurimüüja kuskil apostlite tegude raamatus [...] jah, apostlite kuueteistkümnendas peatükis esineb Lüüdia nimi, purpurimüüja Tüatiira linnast ja siis on Priskilla ja Akvila. On arvatud, et üks nendest, noh, siin on natuke nende nimede üle vaieldud, aga et üks nendest on naine ja teine mees, et siis nagu abielupaar, kes paarina teenisid kogudusi.*“ Samalt naisinformandilt lisandus veel nimesid: „*...läbi ajaloo tegelikult jumal on naisi kasutanud, kuni selle naisprohvet Deboorani välja, kes oli seal Moosese aegadest ja Mirjam ja mis iganes. Vana Testamendi aegadest juba mingid sellised nagu tugevad naisfiguurid nii-öelda.*“

Näiteid naiste võimekusest ei toonud ainult naised ega pooldajad, vaid seda mõõnsid meeeldi ka vastased. Vastased lihtsalt peaaegu alati rõhutasid lisaks, et jah, naised on võimekad ja tublid, **aga** traditsioon on selline ja sinna pole midagi parata. Suurepärane näide ühe naisinformandi intervjuust: „*See, et naised saavad hakkama juhina, on üldtunnustatud kiriku enda poolt ja ei ole ka mingi argument enam. Ja nii mõnigi, kes naiste ordineerimist*

ei poolda, on minule rõhutanud isiklikult, et ta otsustab teoloogilisel pinnalt, mitte siis muude argumentide pealt, eks ole.“

Oluline on intervjuudest kindlasti ära märkida ka mõte, et mees olemine üksi ei garanteeri hea vaimulik olemist. Toodi ka näiteid halbadest meesvaimulikest. Lisaks sellele mainiti mitmel korral, et meeste puhul on lattu vaimulikuks saamisel oluliselt madalamal. Üks näide naisinformandilt: „...teiseks on situatsioon, millega ma üldse ei ole rahul, et piisab sellest, et sa oled mees ja nagu rohkem ei ole vaja. Ja nad saavad teatud rollid, ka pastoraalsed rollid. Meil on ikkagi mõned äärmised nõrgad pastorid, kes on seal sellepärast, et nad on nõus ja et nad on mehed.“ Sellele, et meestesse suhtutakse vahel teatud „positiivse eelarvamusega“, osutab ka teine naisinformant: „...ma tajun seda, et meil on päris nagu ebavõrdne või tihe sõel naiste suhtes. Et mehed saavad lupsti ordineeritud, tal võib olla napilt või kas tal üldse ongi teoloogiline haridus, aga noh, et ah, tore poiss, teeme ära. Aga naised peavad minema nagu seitsmest sõelast läbi ja siis ka võib-olla ei ole piisavalt hea. [...] ilmselt ikkagi naistelt oodatakse nii-öelda kaks korda rohkem või kuidagi nagu seda, et ta peab kuidagi olema teistmoodi silmapaistvam või ka teatud mõttes ka mehelikum mingites omadustes.“ Üks sama mõtet väljendav tsitaat ka meesinformandilt: „...noh, seal on erinevaid argumente toodud, ma nüüd ei mäleta isegi, ma olen rääkinud nende inimestega ka, aga lõpuks see taandub ikkagi soole. Et kui seal, noh, ühe (naise) puhul toodi välja argument, et ta ei ela meil koha peal, et käib mujalt ja siis ma küsisin kohe, et „Aga kui nüüd, ütleme, et kui tuleks mõni selline oma tööga mitte eriti hästi toimetulev, mujal elav meesvaimulik teile pastoriks, et kas siis võtaksite vastu?“ – „Jaa, siis võtaksime.“.“ Ja kui lisada veel üks näide sellest, et mees olemine ei taga hea vaimulik olemist, siis teine meesinformant rääkis sellise loo: „...olen kahe (mees)pastoriga rääkinud. Ma ei hakka nimesid nimetama. Üks on väljendanud pikka aega, et tema ei taha olla pastor. Ta ei ole üldse pastori tüüp. Aga ma siis küsisin, et: „Nojah, aga miks sa siis oled pastor?“ Ja tema vastas: „Noh, kedagi ei olnud ja midagi peab ju tegema.“ Teine pastor aga ütles, et „Noh, ega ma ei tahtnud mitte kunagi pastoriks saada. Aga vend **** *ütles, et sina nüüd lähed sinna pastoriks ja kui **** *ütles, siis tuli minna.“

Eelnevatest näidetest ei maksa loomulikult välja lugeda suhtumist, nagu naine olemine **garanteeriks** kvaliteetse vaimulik olemise ja keegi sellist mõtet ka ei väljendanud. Peamiselt jäigi ikkagi kõlama, et küsimus pole soos, vaid lähtuma peaks sellest, kas inimesel on antud tööks olemas pädevus ja võimekus. Tsiteerin üht meesinformanti: „Ja loomulikult

vaimulikuks saamise puhul kirik ju jälgib ja peabki väga hoolega jälgima mitte sugu, vaid kõiki muid teisi argumente, üks ole, et kas inimene kõlbab sellele tööle, kas ta saab hakkama, kas ta veab välja pikemas perspektiivis. Et need on olulised vaadata ja tunda.“ Sama meesinformandi teises mõtteavalduses väljendub isegi veel paremini see praktiline suhtumine: „...seal on kaks poolt. Meile ka õpetati seal [...], et on Jumala kutse ja on kiriku kutse, kaks osapoolt, aga kui inimesel on Jumala kutse olemas, kirik ikkagi peab läbi katsuma. Vabalt võib olla inimene, kes ütleb küll, et „Mul on Jumala kutse“, aga tegelikult ta ei sobi sellesse ametisse. See võib olla ju väga subjektiivne. Aga kui võtta, jah, siis meie kiriku arusaamise järgi kirik võib nii mehi kui naisi kutsuda, sest seal ei ole vahet, peaasi, et inimene saab selle ametiga hakkama ja elab kristlasena.“

Ja veel üks mõte, mida väljendati ja mis võiks samuti olla oluline – küsimus pole selles, kummad on selles ametis kuidagi olemuslikult paremad ehk paremate eeldustega, vaid tegelikult võiks ideaalne olukord olla selline, kus mehed ja naised vaimulikena täiendavad üksteist: „Ma isiklikult olen sügavalt veendunud ja arvan, et see on piibellik, et mehed ja naised peavad koos teenima. Et me ei pea kuskil ütlema, et mehed on kehvemad. Me ei pea kuskil ütlema, et mehed ei peaks olema, vaid me peaksime ütlema, et me peaksime koos teenima, mõlema annid ja rollid on tähtsad.“

Vahemärkuse ja täiendusena võiks mainida, et ka selle teema puhul paistis silma naiste suurem paindlikkus, millest oli juttu vastuargumentide all. Äsjatsiteeritud informant lisas ka mõtte, mis seda paindlikkust väga hästi iseloomustab (vastusena küsimusele „Mis juhtuks, kui ordineerimispraktika teie kirikus muutuks naisi rohkem soosivaks?“): „...meil on terve hulk väga häid mehi, kes on paremad kui head naised. [...] see on üks asi, mis võib juhtuda, et naised võtavad teatud asjad nagu liiga tugevalt üle ja mehed kaovad pildilt ära. Seda ma ei tahaks mingi hinna eest ja sellepärast ma natuke kardan seda muutust.“

Mida naiste (võrdse) võimekuse juures veel võiks mainida, on see, et mitte keegi ei toonud mulle otseselt näiteid halbadest naisvaimulikest, kuid mitu meesinformanti, kes iseenesest samuti pooldasid naiste ordineerimist – kui see lähtub inimese kvaliteedist, mitte soost – tunnetasid teatud punast joont feministlike ambitsioonidega naiste puhul. Ma tulen selle juurde aga lähemalt naiste ja meeste võrdsuse teemalises peatükis.

Niisiis enamasti suhtuti kõigi vastajate poolt naiste võimekusse väga positiivselt. Ainsad korrad, kui kõlas mingisugune kõhklus, olid needsamad, mida sai eespool tsiteeritud: „...ma

toon ühe näite. Enamikel naistel on väga kõrge hääl, väga raske on suures maakirikus rääkida, kui sul on kõrge vaikne hääl ja nii edasi, et tihti on nagu praktilised küsimused. Loomulikult on naisvaimulikke, kes saavad hästi hakkama selle tööga, aga tihti tuleb neil mitu korda rohkem pingutada.“ Ja teine tsitaat: „No siin tuleb nüüd veel selline asi veel teemaks, et kui kogudusse tuleb pastor, siis mida temalt oodatakse? Mis ülesandeid ta peaks täitma? Et kui ta on nüüd koguduses, väikekoguduses ja kui ta peab olema seal lumelükkaja, koristaja, inimeste transportija – mida üsna tihti maakogudustes juhtub – siis, noh, oleme ausad, on kvantitatiivne ja kvalitatiivne vahe.“

3.5.5. Pooltargumendid 2 - naiste ordineerimise praktilisusele osutavad

Vaimulike puudusest

Rääkides praktilisest kasust, mis kaasneb naiste ordineerimisega, sobib väga hästi tuua tsitaat ühelt naisinformandilt, kui ta vastas küsimusele: „Mis juhtuks, kui teie kirik enam naisi ei ordineeriks?“, „...olukord oleks halb. Esmalt sellepärast, et kirik kaotab väga suure hulga vaimulikke, kes reaalselt tööd teevad, üks ole. Et meil on niigi puudus vaimulikest, kokkuvõttes nii meestest kui naistest, meil on väga palju tühje vakantseid kohti, kogudusi, kellel ei ole oma õpetajat. Nii et see oleks selline esimene asi, et sul on vähe töötajaid kirikus. Ja asi läheks väga raskeks.“

Just vaimulike puuduse vähendamine oligi tegelikult kõige sagedasem argument, mida nimetati nii seoses naiste ordineerimise praktilise kasuga kui ka üleüldse. Lisaks toodi väga sageli välja ka tõsiasi, et vaimulikke on vähe, aga samas kirikutes on naisi väga palju või siis lausa mitmekordne naiste ülekaal. Mõned näited, esiteks kolmelt meesinformandilt:

Meesinformant, vastuseks küsimusele „Mis oleks, kui naistel oleksid teie kirikus võrdsed võimalused vaimulikuks saada ja kas sellest muutuks midagi kirikus?“, „Mina näen, et kindlasti muutuks. Kindlasti. Ma arvan, et me saaks hulga motiveeritud vaimulikke töötajaid. Et see on kohe kindel asi. Ja sellega ilmselt kaasneks siis ka see, et see tooks kindlasti kogudusse juurde inimesi. Ma näen nagu seda, et kui me tunnustame andi, mis meie keskel on, siis see võib-olla julgustaks rohkemaid naisi küsima, et „aga mis annid Jumal minule on andnud, et mis on see minu väärtus, või see kutsumus, millega ma saan kogudust rohkem teenida?“.“

Teine meesinformant samal teemal: „*Emotsionaalne argument on see, et meil on naisi kogudustes kaks kolmandikku. Et naisi on palju rohkem ja meil on krooniline puudus meespastoritest. Ehk me näeme järjest rohkem, et meil on puudu vaimuliku töö tegijatest. Meestest. Noh, siin on ju paratamatu asi, et mehed peavad tööl käima ja olema pere toitjad ja siis veel selle kõrvalt koguduse tööd teha on ikkagi üsna suur koorem.*“

Meesinformant sellest, kui naisi nende kirikus enam ei ordineeritaks: „*Noh, kirikutes on ju paratamatult naisi rohkem kui mehi. Et see ei ole mitte ainult meie kiriku rida, vaid tegelikult igas kirikus, kus ma käinud olen, on ikkagi naisi rohkem. Ja siis, siis see kindlasti võtab ära nii-öelda võimekate inimeste võimaluse, noh, nagu kirikutööd teha.*“

Sellele lisaks kolm tsitaati naisinformantidelt:

„*...kui võtta nagu koguduse soolist jaotuvust, siis ju enamasti on ju naised koguduses. Ja kui nad juhtimisest nagu täiesti eemale jääksid, siis neid mehi, kes nagu tunnevad endal seda andi või kutsumust, neid on ikka ääretult vähe.*“

Teine naisinformant tõi lisaks juurde ka naiste ja meeste võrdsuse teema: „*Aga noh, positiivsed argumendid selle naiste pastoriks olemise poolt on siis andidepõhine argument, aga on ka pragmaatiline argument, et meil on nii palju naisi. Meil on, ütleme, laias laastus kaks kolmandikku kuni kolm neljandikku naisi kogudustes. Et me kaotame suure hulga andekaid inimesi, eeldades, et annid on meeste-naiste vahel enam-vähem võrdselt jagatud.*“

Ja veel üks tsitaat kolmandalt naisinformandilt vastusena küsimusele: „*Mis juhtuks, kui naisi enam ei ordineeritaks?*“: „*Ma arvan, et tegelikult, kui aus olla, siis kirik kaotab sellepärast, et mehi ei ole kirikus palju ja kui vaadata lihtsalt seda statistikat, siis keskmine kirikuskäija on selline tädikene. Ja mehi on, noh, mõnes koguduses on jah, on abielupaarid ja kõik värgid, aga [...] aga see on keskmiselt ilmselt ka üle konfessioonide sama. Ja tegelikult võibki juhtuda, et mõnedes kogudustes ei oleks siis võtta juhte. Ja samas nagu kahe kõrgharidusega üliandekad naised, et kui need lihtsalt nii-öelda selle naisargumendi pärast välja praakida? Ja sellega kaotada potentsiaalsed juhid, need, kes võiksid vastutada koguduse heaolu eest?*“

Nagu juba sellest tsitaatidereast näha, on naiste ordineerimise pooldajate jaoks tegemist äärmiselt olulise argumendiga ja naiste (suurem) ordineerimine aitaks nende hinnangul ühe väga praktilise probleemi lahendada. Mis puutub vastastesse, siis traditsiooniliste kirikute

esindajate jaoks pole vaimulike puudus eriline argument, arvestades, et naiste ordineerimise küsimus on niikuinii laualt maas, kuna see on vastuolus traditsiooniga. Kuid siiski sain ühe vastuse, mis on oma suhtumiselt eelnevatega diametraalselt erineval seisukohal. Olen seda juba eelnevalt tsiteerinud, kuid leian, et tasakaalu huvides oleks sobilik see uuesti välja tuua. Tegemist oli vastusega küsimusele: „Kas, kui naised enam ei ordineeritaks, võiks tekkida vaimulike puudus?“. „Ma ei usu, ma ei usu, et seal oleks otsene seos selle vahel. Kui jääb puudu, siis jääb puudu niikuinii, eks ole, jääb puudu sellepärast, et lihtsalt kristlus ei ole enam atraktiivne. Aga pigem võiks olla vastupidi, et põhjus, miks mehed ei tule enam nii palju kirikusse ja miks ei tule ka vaimulike ametisse, on see, et kristlus on väga feminiseerunud, eriti läänemaailmas. Et ongi selline tädide usk.“

Vaimulike puuduse teema lõpetuseks sobib aga väga hästi üks laiapõhjalisem argument meesinformandilt: „Lutheril endal on üks selline tekst, kus ta ütleb, et kui mehed enam ei jutlusta, siis peavad tingimata naised tegema. See on Lutherilt endalt ja tegelikult sellise argumentatsiooniga hakati ka Eestis naisi ordineerima kuuekümnendatel. Et seal ei olnud isegi niisugust teoloogilist arutelu kui see, et praktiline vajadus oli, siis oli vaimulikke väga vähe. Ja siis hakati naisi ordineerima.“

Naiste empaatilisusest

Kui rääkida naiste ordineerimise praktilisest kasust, siis vaimulike puuduse leevendamine polnud ainus argument. Üsna mitmes intervjuus avaldati arvamust, et naised on olemuslikult empaatilisemad, tundlikumad ja koguduseliikmed saavad nendega parema kontakti kui meestega samas olukorras. Näiteks toodi välja, et naised on paremad hingehoidjad – või siis vähemalt paremad hingehoidjad **naistele**. Tsiteerin meesinformanti:

„Ja kui me tuleme nüüd sellesama kutsumuse või kutse juurde, siis minu jaoks nagu koguduse karjane on see, kellele kari järgneb. Ehk siis Jumala kutse on selline tuntav ja nähtav seal. Noh, reeglina naised on paremad hingehoidjad kui mehed, eks ole, ja noh, paratamatult meie kogudustes on kaks kolmandikku naisi ja üldiselt naised peaksid olema naiste hingehoidjad minu hinnangul ja meeste hingehoidjad peaksid olema mehed. See ei ole välistav, eks ole, aga noh, et ma ei kujuta hästi nagu ette, et kuidas naine hakkab mehele rääkima naiste asju detailides või et, noh... see võiks olla ideaalis niimoodi.“

Teine meesinformant arutleb samuti selle üle, et naised on paremad hingehoidjad:

„...näiteks kui me räägime hingehoiust, siis mõnigi naine võib olla parem kui mõnigi mees, üks ole. Olen ise näinud seda ja võin tunnustada, et ta teeb paremini seda asja. Küsimus ei olegi, nagu ma enne ka ütlesin, küsimus ei ole naise võimekuses või mittevõimekuses, vaid küsimus ongi just nimelt selles loomiskorras ja teoloogilises rollis.“

Ka üks naisinformant osutas sellele, et vähemalt naised saavad naisvaimulikega parema kontakti: *„...üks naine just ütles mulle, et tead, noh, tema ka käib läbi eriti nende, noh, halvasti öelduna naistevastastega või, noh, naiste pastoritöö vastastega siis, üks ole, mitte naistevastastega. Et tema käib nendega läbi kangesti. Ja siis ütleb, et: „Aga mina ütlesin neile, mina palvetasin, et tuleks naispastor ja näe, tuligi meile naispastor.“ Ja pärast ma rääkisin temaga ja ta just ütleski, et tema naisena ei saa nagu mõningatel juhtudel meesterahvaga nagu avada ennast.“ Samas osutab ta ka sellele, et meestel võib olla raskusi enda avamisel naisvaimulikule: *„...üks minu väga hea sõber, üks ole, meesterahvas, ütles, et näed, et see on nagu väga tore, et sa oled siin pastor, aga ma tunnen, et ma ei saa nagu kõiki asju sulle rääkida, et mis ma nagu enne sain pastoriga rääkida.“**

Siia sobib minu arust väga hästi täienduseks veel tsitaat ühelt meesinformandilt, mis taas kord rõhutab naistega parema kontakti saavutamist: *„Ehk siis, noh, näiteks siin **** koguduses oli niimoodi, et **** **** oli siin pastoriks ** aastat enne mind. Tema abikaasa suri, ma ei mäleta, mis aastal. Kuigi **** oli ** aastat pastor, ma kuni tänaseni kuulen inimeste mälestusi tema abikaasast. Jah, et „kui me läksime **** juurde, siis tema abikaasa tegi seda, ütles seda.... Kui mul raske oli, siis ma läksin tema juurde....“, nii et see tuleneb ka sellest, et naised ongi paremad hingehoidjad. Et nad kuidagi poevad rohkem nagu noorte südamesse või. Või mitte noorte ainult. Nad on emotsionaalsemad. Noh, kui ma mõtlen meie kooslust, siis ma saan hingehoidmisega hakkama, mulle meeldib kuulata. Aga kui ma võrdlen ennast abikaasaga, noh, siis me oleme nagu kuu ja päike, üks ole. Aga mis on minu tugevam külg, on administreerimine.“*

Ka üks naisinformant väljendab sarnaseid mõtteid: *„Naise olemus ja see, kuidas ta läheneb asjadele, kuidas ta näeb asju, on ikkagi erinev, võrreldes mehega, kellel on võib-olla see ratsionaalsem mõtlemine tugevam, naistel võib-olla see intuiitsem. Aga samas võib-olla ongi see, et naised märkavad mingisuguseid asju rohkem, võib-olla ka inimeste tundeid. Et keegi on kuhugi kadunud, midagi on juhtunud, et naised võib-olla on tundlikumad selle teema osas. Mehed võib-olla mingites asjades ei märka, nad teevad oma töö ära, teevad*

sedä hästi ja on, nagu üks mehelik mees olema peab. Aga tegelikult, muidugi, ega naisi on ka nii erinevaid.“

Loomulikult tuleb arvestada, et intervjuude teemaks on naiste ordineerimine ja niisiis on rõhk naistel. Pole võimatu, et kui keskmes oleksid mehed, tuleks positiivseid näiteid ka empaatilistest ja tundlikest meesvaimulikest, aga võib siiski märgata teatavat tendentsi, et neid omadusi kaldutakse omistama eelkõige naistele.

3.5.6. Pooltargumendid 3 - naiste ja meeste võrdsust rõhutavad

Võrdsusest

Naiste ja meeste võrdsusest rääkides jäid taustatekste lugedes peamiselt silma järgmised argumendid: naine ja mees on mõlemad loodud jumala näo järgi; naine ja mees on kristlastena võrdsed (ehk nagu tsitaadis „Ei ole siin juuti ega kreeklast, ei ole siin orja ega vaba, ei ole siin meest ega naist, sest te kõik olete üks Kristuses Jeesuses.“); lunastus on taastanud meeste ja naiste võrdsuse. Needsamad mõtted väljendusid mitmel korral ka intervjuudes:

Naisinformandilt: *„Esmane põhjendus minul on selline antropoloogiline põhjendus, inimesed on võrdväärsed, üks ole, nad ei ole võrdõiguslikud, seda ma ei ole kunagi rõhutanud, aga kõik inimesed on põhimõtteliselt võrdväärsed, Jumal on meid nõnda loonud. Ja siin ei ole minu jaoks nagu mingit küsimust, miks üks või teine, üks ole, ei mees või naine siis ei oleks Jumala ees samaväärne. [...] Et ikkagi see põhiline liin, kes me siis inimestena oleme, üks ole, see saab määravaks, et selline võrdväärsus Jumala ees.“*

Teine naisinformant: *„Ja kui ma nüüd ei eksi, ma ei julge nüüd peast öelda, aga et on ka loomisloo argument, et jumalanäolisus ilmneb mehes ja naises.“*

Üks iseenesest naiste ordineerimist mittepooldav mees ajaloolisest diskussioonist nende kirikus: *„Ma ei ole tegelenud sellega niimoodi spetsiifiliselt ja väga põhjalikult, et miks otsustati naisi hakata ordineerima, aga niipalju, kui ma olen aru saanud, siis põhiargument on ikkagi võrdsus. Et naine on mehega samamoodi võrdne inimene ja kui naine on ka võrdne inimene meessoost isikuga, siis miks teda ei võiks ka kõikidesse nendesse ametitesse ja nendele astmetele lubada nagu meestki, üks ole?“*

Andidest

Oluline on kindlasti ära märkida ka see, et kui räägitakse meeste ja naiste võrdsusest ja nende võrdsest õigusest vaimulikuametile (eriti kui sellest räägivad pooldajad), siis sageli kõneldakse selle juures ka jumala kutsesest või jumala poolt võrdselt jagatud andidest. Näiteks üks meesinformant arvas nii:

„Preestriamet ei ole eraldiseisev amet, meil on see kõigi usklite preesterlus ja kui kristlased vastavalt oma andidele teenivad, siis milleks nagu keelata neid naisi, kellel see and on olemas, kes saavad selle ametiga hakkama.“

Naisinformant: *„Aga no ütleme nii, et siis see teine äär (naiste ordineerimise pooldajad) räägivad annipõhise teenimise argumentid, et Jumala annid on nii meestele kui naistele antud. Mitte kuskil Uues Testamendis ei ole väljendatud, et on soopõhised annid. [...] Juhtimisanni puhul ka ei ole kuskil öeldud, et see on ainult meestele antud. Karjaseand ei ole kuskil öeldud, et see on ainult meestele antud.“*

Teine naisinformant: *„Minu enda argument ongi see, et ma tunnen Jumala kutset. Ma näen nii-öelda oma talente või ma näen oma võimeid, kus ma saan neid rakendada. Ja teised seda väljastpoolt on ka kinnitanud nii-öelda, et see ei ole lihtsalt see, et mina kujutan ette, et ma olen Napoleon, eks ole. Et teised seda väljastpoolt on ka kinnitanud. Ja see on minu jaoks nagu piisav argument tegelikult. Ja muus osas ma olen vaadanud, et nii-öelda Jumal pühib selle tee puhtaks, et seal, kus ma pean teenima, et seal, noh, seal ma saan seda teha.“*

Väga sarnaselt väljendab ennast ka teine naisinformant: *„Mida mina näen, mida kogu Piibel ütleb nagu Jumala iseloomu kohta, on see, et Jumal on kaasav. Ja samuti siis vaimuandide teema, et seal ei ole ka öeldud, et vaimuande jagatakse soopõhiselt, vaid vaim annab sellele, kellele tema tahab. Mis minule on muidugi isiklikus mõttes argument, on see, et Jumal on mind lihtsalt kutsunud. Et see on nagu see kogemuslik asi ja sellest ma nagu ei ole saanud üle ega ümber. Et mulle tuli Jumala kutse isiklikult, millele ma nagu seisin aastaid vastu, ütlesin, et see ei ole võimalik, et ma ei saa. Ma olin ** aastane, kui Jumal mind kutsus. Aga siis, siis ma ütlesin ei. Ja siis, kui ma olin juba ** aastane, siis Jumal kutsus mind uuesti.“*

Feminismist

Võrdsuseteema juurde aga tahaksin tuua veel ühe tähelepaneku. Nimelt jäi päris mitme informandi puhul silma, et inimene võib seista neutraalsel või isegi naiste ordineerimist

pooldaval positsioonil, kuid tema jaoks võib olla häirivaks see, kui naiste ordineerimise poolt käiv argumentatsioon muutub feministlikuks. Üks näide:

Meesinformant: „...*palju on neid ambitsioonikaid naisi ja küsimus on jälle selles, et kas see peaks olema ambitsiooni küsimus või kutsumuse küsimus? [....] ...mida kardetakse kõige rohkem, on võimukad naised, ütleme siis niimoodi. Ehk, et paraku on see asi niimoodi, et need, kellel on see kutse, nad ei suru ennast peale. Ja siis on üksikud sellised, kes on nagu sellised hapud õunad, kes hirmsasti tahavad, aga seal on seda isiklikku ambitsiooni võib-olla liiga palju ja seal lööb see feministlik joon küll läbi. Ja see annab sellise paha meki manu.*“

Või siis teiselt meesinformandilt: „*Seal on nagu, ütleme, eri arusaamu vaimulike seas. Mõned on sellised, kes põhimõtteliselt on naiste ordinatsiooniga nõus, aga neile ei meeldi näiteks selline mingi väga feministlik pealesurumine kuidagi, et nüüd naistel peaks kuidagi eelis olema või et me oleme nii palju naistele liiga teinud. [....] See feministlik, ühiskonnast mõjutatud, vihane liikumine on see, mida ma ei poolda. Ehk siis selline feministlik arusaam, justkui naistel oleks mingi õigus vaimulikule ametile. Mina ei näe, et kellelgi oleks õigus sellele ametile. Aga ma näen, et kui kellelgi on anded, siis teda võib kutsuda sellesse ametisse. Ma ei näe, et ka mingil meesterahval iseenesest oleks õigus. Seda õigust ei ole nagu kellegil, on ainult võimalused teenida. Ja kui kirik aktsepteerib seda, siis olgu nii.*“

Samalt meesinformandilt veel: „...*ma toonitan, et need, kes ka pooldavad, ma saan nendega rääkida, kui nad ei ole sellise väga tugevalt feministliku mõtlemisega, kes kuidagi näevad, et see on mingi ajalooline ebaõiglus, mis on olnud ja et taastame selle, et igal juhul peab naisi olema ja kvoodid tuleb teha jne. Et sellisest mõtteviisist ma aru ei saa ja seda ma õigeks ei pea. Aga kui on, just nagu ma enne seletasin, selline mõtteviis, et see on protestantlik kirik ja naised ja mehed vastavalt oma annetele mõlemad saavad teenida, siis ma saan sellest täiesti aru.*“

Niisiis on osa meeste puhul selles küsimuses näha väga tugevat praktilist meelsust. Iseenesest ei olda naiste ordineerimise vastu, kuid n-ö „punaseks rätikuks“ võib osutada, kui on oht langeda vastasäärmusse – et varasem ebaõiglus, kus mehed on vaimulikud lihtsalt seepärast, et nad on **mehed**, asendub uue ebaõiglusega, kus naised saavad vaimulikeks lihtsalt seepärast, et nad on **naised**. Üsna hästi ilmestab seda minu arvates järgmine tsitaat: „...*tõsi on see, et ega neid (naisvaimulikke) ei ole palju viimaste aastate praktikas. Neid on,*

aga mitte palju, mehi on kindlasti rohkem, mis minu arust on ka täiesti loomulik. Mina võrdleks seda kaitsevägega, et võivad nii naised kui mehed tulla, aga loomu poolest on see meeste töö ja siin on samamoodi.“

3.5.7. Pooltargumendid 4 - tõendite puudumine naiste ordineerimise vastu

Argument, mille ma leidsin taustatekstidest, oli, et pole Jeesuse sõnu või muid tõendeid, mis viitaksid tema soovile, et vaimulik võib olla vaid mees. Mulle isiklikult tundub see kaunis nõrk argument (õigemini isegi argumenteerimisviga), kuna siin püütakse midagi tõestada läbi vastutõendite puudumise. Seda võiks illustreerida sellise metafooriga: oletame, et ma pole välja öelnud, et vihkan sõda, kuid kas sellest järeldub, nagu ma armastaksin sõda? Loomulikult mitte. Nii ka siin – tõendite puudumist naiste ordineerimise vastu on äärmiselt meelevaldne tõlgendada tõendina naiste ordineerimise poolt. Arvan, et just selle argumenti nõrkus on ka põhjuseks, miks seda intervjuudes ei esinenud. Ainult korra käis see ühe meesinformandi sõnadest läbi, kuid ka siis oli see vaid möödaminnes öeldud: „...*kui ma loen Uut Testamenti, ma ei näe nagu otseselt kusagilt seda, et naine ei tohiks olla pastor. Et see, kuidas ma näen nagu seda, mida Paulus ütleb Timoteosele, on seal minu hinnangul pigem, nii palju kui ma aru saan tekstist, pigem suunatud mitmenaisepidamise vastu. et koguduse ülevaataja olgu ühe naise mees, et ta ei tohiks olla poliügaamses suhtes.“*

3.5.8. Pooltargumendid 5 - vaimuliku eesmärk ja teenistuse iseloom

Sellesse gruppi kuulusid järgmised argumendid: vaimulikuamet on teenistus, mitte võimupositsioon; oluline pole vaimuliku sugu, vaid inimkonna lunastus; prioriteediks peaks olema Jeesuse sõnum, mitte sõnumi kuulutaja sugu. Huvitaval kombel neid argumente ei kasutatud peaaegu üldse. Võimupositsiooniks ei pidanud vaimulikuametit ei pooldajad ega vastased (pigem vastupidi – kui meelde tuletada traditsiooniliste kirikute seisukohti, et vaimulik on teenija, kes ohverdab iseennast). Mõnes kirikus oli küll märke teatavast võimuvõitlusest, aga see esines pigem nende kirikute juhtorganites ja ka sellisel juhul tundus see taanduvat pigem konkreetsete inimeste personaalsetele eelarvamustele teatud positsioonidele sobivate inimeste soo osas, mitte ei väljendunud arvamuses, nagu oleks vaimulikutöö karjääriredel. Näide ühelt naiste ordineerimist mittepooldavalt meesinformandilt:

„ ....selle maailma struktuurid ja võimustruktuurid ja asjad ei ole ülekantavad kirikusse. Et kui me räägime nagu positsioonidest või võimust, siis kui inimesed väljastpoolt vaatavad ja

ütlevad, et: „Ohhoo, sa oled alles preester. Kas sa piiskopiks ei tahaks saada?“, aga see ei ole kiriku mõttes karjäär, kirikus karjäär tähendab, vastupidi, palju suuremat vastutust, palju suuremat teenimistööd ja asja. Et kui keegi nagu ülendatakse piiskopi astmele, siis see ei tähenda karjääri selles mõttes, et keegi on osakonna juhatajast direktoriks saanud, vaid see on, vastupidi, palju suurem vastutus ja palju suurem nagu alandlikkus ja palju suurem enese äraandmine. Ja ma tõesti ei kadesta piiskoppe, sest noh, neil praktiliselt ei ole oma elu, nad on täiesti nagu Jumala.“

Seda, et oluline pole vaimuliku sugu, mainiti korduvalt ja seda olen ka korduvalt tsiteerinud, kuid sellega koos ei nimetatud peaaegu kordagi, et olulisem on inimkonna lunastus või Jeesuse sõnum. Ise arvan, et taolist täiendust peeti lihtsalt nii iseenesestmõistetavaks, et ei peetud vajalikuks selle väljütlemist. Kui siiski midagi välja tuua, siis kõige lähem mõte sellele oli ühe naisinformandi sõnades: „Aga ma kuidagi usun, et jumalariigi edenemine, noh, mis on ju lõpuks kõige tähtsam asi, ei sõltu tingimata ametinimetustest ja rollidest.“

Niisiis kokkuvõttes oli selle grupi puhul tegemist ikkagi argumentidega, mida peaaegu üldse ei kasutatud, kuid kuna teemaks oli vaimuliku eesmärk ja teenistuse iseloom, siis võiks ehk lisada veel ühe tsitaadi, mis natuke seda teemat puudutab:

„...kõik algab ikkagi sellisest vaimuliku ameti mõistmisest, et üks selline selge suund on olnud see, et on see kõigi usklike preesterluse mõiste, et preestriamet ei ole eraldi mingi selline seisus, vaid seal on lihtsalt üks amet, kuhu kutsutakse ükskõik milline kristlane ja kirik peab valvama, et seda ametit täidaksid inimesed, kes on kombekad, kes oskavad ja saavad selle ametiga hakkama. [...] meie kirikus on ka siis selline valdav argumentatsioon, et seal ei ole vahet, kas on naine või mees, sest preestriamet ei ole vahendaja, vaid ta on lihtsalt inimene, kes täidab ühte ametit koguduses – nii nagu on organist, nii on ka kirikuõpetaja. Et ta ei ole kuidagi kõrgemal või eraldiseisev. Et kui organist võib olla nii mees kui naine, siis miks mitte siis vaimulik. Ja pealegi, kas või näiteks see on vana asi, et sakramentide mõju, näiteks armulaua mõju, ei sõltu nagu sellest, kes seda pühitseb või sellest jagajast, vaid sõltub vastuvõtja usust.“

3.5.9. Pooltargumendid 6 – ajalooline kontekst

Ajaloolise konteksti üle arutlemine käib naiste ordineerimise teemalisest diskussioonist peamiselt läbi siis, kui teemaks tuleb piibli kirjakohtade tõlgendamine, ehk siis pooldajad vaidlevad vastu teatud kirjakohtade kasutamisele naiste ordineerimise vastaste

argumentidena. Nagu ma aga olen korduvalt maininud, kasutavad vastased tegelikult taolisi kirjakohti äärmiselt harva. Nende järele puudub lihtsalt vajadus ja üldjuhul vastased on täiesti nõus pooldajate argumentatsiooniga selles küsimuses. Seesama avaldus väga selgelt ka intervjuudes:

Meesinformant sellest, kas naised peaksid koguduses vait olema: „*Nojah. Seda (argumenti) on nii lihtne, ütleme nüüd, auklikuks lasta. Et kui on teada, kuidas sünagoogides, kogudusekodades, siis algkristlikes kogudusekodades naised istusid meestest eraldi. Et seda ei eita isegi konservatiivsed. Ja siis selleks, et korda majas hoida, et ei oleks kogudusekojas nii-öelda üle saali hõikumist. Et seal on just see eeldus, et naised ei hakkaks kogudusekojas mehelt küsima, vaid et nad küsiks, teeksid seda kodus.*“

Naisinformant: „*Ei, ei, seda (argumenti) ei tooda ette. Ma ei ole vähemalt kuulnud, ei. Sest ilmselt meie koguduse traditsioon on kuidagi väga selline, noh, meil on see piiblitund, kus nagu kõik räägivad. Jutlus on väga tähtis, aga ühine piibliuurimine on veel tähtsam. Ja selles suhtes, noh, siis kui seal nagu naised vait oleksid, siis oleks see asi ikka üsna kurb. Ei, seda üldiselt ma ei ole kuulnud, et seda ette tuuakse. Mkm. See loomise argument ja siis see ühe naise mees on need, mida kasutatakse.*“

Mida täiendab väga hästi tsitaat ühelt meesinformandilt, kes ise naiste ordineerimist ei poolda (räägib samuti Pauluse kirjakohest, kus öeldakse, et naised peaksid koguduses vait olema): „*Ei, need ei ole minu jaoks nagu argumendid. Need ei tegele ordinatsiooniga üldsegi. Et pigem ma nagu ei lähene sellele küsimusele niimoodi ja kirik ei lähene ka sellele piiblistlikult. Pigem nagu laiem teoloogiline põhjendus on see, mis tulebki just nimelt traditsioonist.*“

3.5.10. Pooltargumendid 7 – naiste olulisus pühakirjas

Argumendid ja kirjakohtad, mida kasutatakse naiste olulisuse näitamiseks Jeesuse jaoks või pühakirjas laiemalt, on üldiselt võttes needsamad, mida kasutatakse naiste võrdse võimekuse näitamiseks võrreldes meestega ja mida sai tsiteeritud esimeses pooltargumentide rühmas. Niisiis, midagi erilist uut siin ei lisandu. Toon siiski mõned tsitaadid, mis sel teemal silma jäid:

Meesinformant: „*Mis siis puudutab veel näiteks apostlite tegude raamatutut, siis seal on ju näited, kuidas Priskilla ja Akvila, üks ole, koos pidasid kogudust. Ehk siis, niipalju kui sealt*

lugada võib, oli naine see, kes on see põhiline tegija, kui ma olen õigesti aru saanud. Ja noh, ütleme, et neid näiteid võib ju veel tuua. Et noh, huvitaval kombel on just naised need, kes võtavad vastutuse kriitilistes olukordades. Olgu see siis Jeesuse vastuvõtmisel, Maarja ja Marta, eks ole, tegutsesid. Ja kui me võtame seal, noh, jüngrid jooksid kõik laiali, kui Jeesus risti löödi, naised olid need, kes jäid. Ja kui me vaatame Uut Testamenti, siis naiste roll on seal ikka nagu väga selgelt nähtav.“

Naisinformant: *„Siis on ikkagi piibellik argument, et Uues Testamendis on terve hulk vihjeid ka naisjuhtidele. [...] meil on olnud muidugi ka väga häid ajaloolisi näiteid naisjuhtidest, naisevangelistidest.“*

Meesinformant: *„Jeesuse jüngrite hulgas tegelikult oli naisi ja oli väga olulistel kohtadel naisi. Nii, kas või näiteks see, et, noh, naised olid esimesed, kellele ülestõusnud Jeesus ennast näitas. Et põhimõtteliselt naised on siis selle koha pealt ka traditsiooni kandjad.“*

3.5.11. Pooltargumendid 8 – ebavõrdsuse negatiivne mõju

Taustakirjanduses osutati naiste mitteordineerimise negatiivsele mõjule, argumenteerides, et piirdumine vaimulikuametis vaid meestega on jumala antropomorfiseerimine ja et nii nagu inimene ja maailm on muutuvad ja arenevad, peaks seda olema ka kirik, kuid naisi mitte ordineerides seisab kirik paigal või liigub vastassuunas. Taas kord on aga tegemist argumentidega, mida praktiliselt üldse ei kasutatud. Ainus kord, kui midagi taolist mainiti, kõlas see ühe naisinformandi suust, kui ta spekuleeris selle üle, mis oleks, kui nende kirikus naisi enam ei ordineeritaks: *„Ja teine asi muidugi, et tänapäeval rääkida siin üleüldse sugudepõhiselt, eks ole, mingis valdkonnas, tundub ju väga konservatiivne, tagurlik ja mahajäänud mõtteviis olema, nii et tõenäoliselt kirik saab ka väga suure mainekahju.“*

4. Kokkuvõte

Minu magistritöö põhieesmärk oli uurida, millised on argumendid naiste ordineerimise poolt ja vastu erinevates EKN liikmeskirikutes. Sellega seoses viisin läbi 12 intervjuud nende kirikute esindajatega. Kui selle põhieesmärgi täitumist kõige lihtsamalt hinnata, siis ütleksin, et tulemus oli edukam, kui ma isegi oskasin loota. Ma sain väga detailse ülevaate sellest, mida naiste ordineerimisest arvatakse, miks arvatakse, kes arvab jne ja avastasin, et pilt on märkimisväärselt kirjum kui esmapilgul tundub. Küsimus ei puuduta ainult argumentatsiooni, vaid kogu teema on oluliselt sügavam nii inimlikul, organisatoorsel kui õpetuslikul tasandil. Selle sügavuse mõistmiseks tuleks tööd tervikuna lugeda, kuid usun, et mõningase aimduse annab juba järgnev kokkuvõte vastustest, mida sain oma uurimisküsimustele:

Uurimisküsimus 1. - Milline on üleüldse suhtumine naiste ordineerimisse EKN liikmeskirikutes?

Laias laastus võib kirikud jaotada kolmeks. Esiteks kirikud, kus naised ei ordineerita ühelegi vaimulikuastmele: katoliku kirik, õigeusu kirik ja karismaatiline episkopaalkirik. Teiseks kirikud, kus naised ordineeritakse ja vähemalt ametlikus mõttes pole naistele seatud piiranguid ühelgi vaimulikuastmel töötamiseks. Nende kirikute hulka kuuluvad nelipühi kirik, metodisti kirik ja luteri kirik. Kolmanda rühma moodustavad kirikud, mille kohta võiks öelda, et olukord on mõnevõrra komplitseeritud ehk naised ordineeritakse vaid osaliselt või puudub otsene praktika, kuigi ordinatsioon on iseenesest lubatud. Sellesse rühma kuuluvad baptistide ja adventistide kirikud.

Mis osutus aga minu jaoks sellest teadmisest isegi olulisemaks, oli tähelepanek, et neid kaheksat kirikut saab eristada ka teisel viisil: nii, et ühel pool on katoliku kirik, õigeusu kirik, karismaatiline episkopaalkirik, nelipühi kirik ja teisel pool luteri kirik, adventkirik, baptistid ja metodistid. Nende kahe grupi vahel oli märgatav erinevus kahes aspektis. Esiteks, kui me räägime naiste ordineerimise teemalise diskussiooni aktiivsusest, siis esimese grupi kirikutes diskussioon praktiliselt puudub. Kirikus kehtiva praktikaga ollakse rahul ja sellesse suhtutakse kui iseenesestmõistetavusse. Teise grupi kirikutes on diskussioon aga oluliselt aktiivsem ja antud küsimuses üksmeel puudub. Teine erinevus seisnes selles, et esimese grupi kirikud olid äärmiselt kindlad, et nende kirikus praegu kehtiv ordineerimispraktika ei muutu. Teise grupi kirikute puhul väljendus pigem teadmatus ja ebakindlus, ehk siis peeti

täiesti võimalikuks, et ordineerimispraktika võib muutuda ja seda mõlemas suunas (nii konservatiivsemaks kui liberaalsemaks).

Uurimisküsimus 2. - Milliseid argumente kasutatakse oma seisukohtade põhjendamiseks?

Kõigepealt pooltargumentidest. Kõige sagedasemaks argumendiks pooldajate poolt oli osutamine asjaolule, et Eesti kirikutes on vaimulike puudus ja samas suur naiste ülekaal. Niisiis öeldakse, et naiste mitteordineerimisega jäetakse kõrvale suur hulk potentsiaalselt võimekaid, haritud ja teotahtelisi vaimulikke. Samuti osutati väga sageli sellele, et naised on meestega täiesti võrdselt võimekad taolist rolli täitma ja põhimõtteliselt kõik (nii pooldajad kui vastased) nõustusid, et vaimuliku kvaliteet sõltub tema inimlikest omadustest, mitte soost. Väga sagedasti kasutatav argument oli ka see, et me ei peaks vaimuliku puhul vaatama mitte tema sugu, vaid seda, kas tal on jumala kutse ja annid (sageli lisati ka seisukoht, et jumal ei jaga ande soopõhiselt ehk siis osutati meeste ja naiste võrdsusele jumala ees). Samuti võib sagedase argumendina välja tuua, et kui vaimulik on naine, siis naiselikkusega kaasneb suurem empaatilisus ja tundlikkus (näiteks naised on (vähemalt naistele) paremad hingehoidjad).

Kui me aga räägime vastuargumentidest, siis esiteks tuleb kohe märkida, et kõik pooltargumendid, mida siin sai mainitud, on tegelikult miski, millega nõustuvad ka vastased. Nad on nõus, et paljudes kirikutes on vaimulike puudus, nad nõustuvad, et naised on meestega võrdselt võimekad, et vaimuliku kvaliteet tuleneb tema inimlikest omadustest, mitte soost, et naised on empaatilisemad jne. Aga vastaste jaoks on peamiseks vastuargumendiks Jeesuse reaalne dokumenteeritud eeskuju – tema inkarneerumine mehena ja vabatahteline otsus valida apostliteks vaid mehed – ehk siis traditsiooniargument. Üsna sageli esineb vastaste seas argumendina ka loomiskord, mis on määranud naised ja mehed erinevatesse rollidesse, kuid peamine argument on siiski Jeesuse eeskuju.

Selle teema all tahaksin aga kindlasti ära märkida ühe tähelepaneku, mille tegin uurimistöö käigus. Nimelt jääb seda teemat uurides väga sageli kõlama, nagu kasutaksid vastased naiste ordineerimise teemalises diskussioonis argumendina aktiivselt teatud kirjakohti piiblist (“...olgu naised koguduses wait...”, “...ülevaataja peab siis olema laitmatu: ühenaisemees...” jne), kuid tegemist näib olevat väga tugeva väärarusaamaga. Tegelikult kasutavad vastased argumentidena üliharva neid kirjakohti, peamiselt mainivad neid naiste

ordineerimise vastaste argumentidena pooldajad ise. Vastaste argumentatsioon keskendub praktiliselt alati traditsioonile.

Uurimisküsimus 3. - Kas on märgatavaid erinevusi naissoost ja meessoost informantide suhtumise vahel?

Kui sellele lihtsalt vastata, siis jah, on tõesti erinevus – naised, vähemalt naised, kes on ise vaimulikud või kes on diskussioonis sees, on naiste ordineerimise poolt, meeste seas on aga nii pooldajaid kui vastaseid. Selle teema puhul aga avastasin ühe väga valedest eeldustest lähtuva eelarvamuse. Kuna vastased on eelnimetatud põhjusel peamiselt mehed, siis kiputakse arvama, nagu mehed oleksidki konservatiivsemad. Tegelikult asi siiski nii pole. Antud juhul on probleem selles, et kui me räägime naiste ordineerimisest, siis on iseenesestmõistetav, et vähemalt vaimulikuna töötavatest või vaimulikuambitsiooniga naistest on kõik naiste ordineerimise poolt. Naised on huvitatud osapool. Meeste puhul on aga naiste ordineerimise puhul tegemist n-ö “avatud küsimusega”, kus neil isiklik huvi puudub. Niisiis on äärmiselt meelevaldne järeldada, et mehed on konservatiivsemad. Nagu öeldud, on nende seas nii pooldajaid kui vastaseid. Probleemiks ongi, et see konkreetne küsimus ei sobi naiste ja meeste konservatiivsuse hindamiseks.

Mis aga puudutab meeste ja naiste suhtumise erinevust, siis intervjuude põhjal saab teha ühe teistsuguse tähelepaneku. Nimelt väga tugevalt jäi silma, et ükskõik millistest argumentidest või teemast on jutt, olid naised oma seisukohavõttudes selgelt paindlikumad. Nad olid avatumad alternatiividele, olid meelsamini nõus mingit “pinda” oma seisukohtades loovutama. Meeste puhul ilmnnes märgatavalt suurem jäikus, nende seisukohad olid oluliselt kinnistunud ja neis järeleandmisi peaaegu üldse ei tehtud.

Uurimisküsimus 4. - Kas on märgatavaid erinevusi naissoost ja meessoost informantide põhjenduste vahel?

Kuna naised on mõistetavatel põhjustel naiste ordineerimise pooldajad, siis siin oleks õiglasem võrdlus „Kas oli erinevusi naissoost ja meessoost pooldajate vahel“. Ja kui nii, siis ma ei saa öelda, et mingit märgatavat erinevust oleks olnud. Nii naiste kui meeste poolt kasutati samu argumente. Ainus erinevus, mida siin välja tuua, on see, millele sai osutatud eelneva punkti all – et ka pooldajate seas oli näha, et meessoost informandid olid oma hoiakutes tuntuvalt jäigemad.

Uurimisküsimus 5. - Kas on erinevusi vastajate suhtumises vanuselisel?

Ei ilmnenud mingit märgatavat erinevust. Ühe erandiga jaotusid informandid vanusevahemikku 41-61 ehk siis keskmine vanus oli 51 ja vastuste põhjal ei saa teha mingit üldistust, et suhtumine oleks kuidagi sõltunud vanusest.

Uurimisküsimus 6. - Kuidas paistavad tulemused laiemas kontekstis?

Esiteks võib öelda, et Eesti kirikutest saadud tulemused ei erine mingil eriti märgataval viisil laiemast kontekstist. Täpselt samad argumendid, mida kasutatakse mujal kristlikus maailmas, esinevad ka siin. Eesti kirikute puhul võivad ehk esineda mingid lokaalsed eripärad, mis on tingitud näiteks välismaistest mõjudest kirikutele, Nõukogude Liidu okupatsioonist, usklike vähesusest jne, kuid mulle tundub, et argumentatsioonile endale on sellel väga väike mõju. See uurimisküsimus aga saigi meelega nii üldsõnaliselt sõnastatud, et siin saaks välja tuua üldmulje, mis uurimistööd tehes jäi. Peamiselt jäi silma, et osapooled räägivad naiste ordineerimise teemal mõnedes põhilistes küsimustes üksteisest mööda. Kaks taolist põhiküsimust on *võrdsus* ja *vaimulikuamet*. Näiteks kui me räägime võrdsusest, siis osapooltel on selgelt erinev arusaam. Pooldajad leiavad, et meestel ja naistel peaks olema võrdne võimalus saada vaimulikuks ja naiste mittelubamine vaimulikuametisse on vastuolus sellega, et jumal annab ande sõltumata soost, et jumal on loonud mehe ja naise võrdseteks, et Jeesus pidas naisi meestega võrdseteks jne, rääkimata sellest, et naine suudab ju mehega võrreldes sama hästi seda tööd teha. Vastaste poolt aga rõhutatakse, et naiste ordineerimise vastasust ei saa vaadelda kui naistevastasust või naiste ja meeste võrdsuse vastasust. Vastaste eesmärk pole naisi kuidagi alla suruda või nende võimalusi piirata, nende eesmärk on järgida traditsiooni, mille järgi naiste ordineerimiseks pole kirikul lihtsalt jumalast antud volitusi. Üks pool räägib universaalsest võrdsusest, teine räägib võrdsusest, kuid teeb selge eristuse selle vahel, kas me räägime inimlikust võrdsusest või võrdsusest vaimuliku ameti kontekstis. Ja just vaimulikuameti mõistmises ongi teine peamine üksteisest möödarääkimine. Pooldajate jaoks tundub olevat tegemist ametikohaga, mille täitmine peaks lähtuma inimese kvaliteedist. Selle kvaliteedi määravad inimese sobivus ametisse, tema pädevus, oskused ja samuti see, kas inimesel on jumala kutse ja nn annid. Vastaste jaoks on vaimulikuameti eeltingimuseks eelkõige potentsiaalse vaimuliku sugu ehk, et ta oleks mees, kuna vaimulik representeerib Jeesust, kes oli mees ja kes valis ka oma apostliteks ainult mehed, mille tõttu vaimulikuamet on ajaloolise traditsiooni ja

järjepidevuse jätkamine. Kvalitatiivsed omadused järgnevad sellele. Mitmed vastastest rõhutasid, et vaimulikupositsioon ei ole mingil moel sama, mis aste karjääriredelil kusagil firmas. Pigem täpselt vastupidi – mida kõrgemal astmel asub vaimulik, seda suurem on tema vastutus, tema eneseohverdus ja maailma hülgamine – mida kõrgemal ta on, seda alam ta on.

Kõige rohkem jäigi silma, et kuigi me räägime naiste ordineerimise teemalisest diskussioonist, on seda tegelikult ülimalt keeruline diskussiooniks nimetada. Mõlema poole argumentatsioon võib olla väga asjalik ja väga läbimõeldud, kuid isegi kui kumbki pool kasutab samu mõisteid nagu *võrdsus* või *vaimulik*, on raske saavutada üksteisemõistmist, kui juba arusaam neist alusmõistetest on täiesti erinev. Eriti arvestades, et nende mõistete puhul on keeruline või lausa võimatu leida mingit tähendust, mis asuks kusagil kahe vahel. Samas aga oligi seda üllatavam näha, et iseenesest pole rahu saavutamine võimatu. On kolm ääretult traditsioonilist kirikut, kus naiste mitteordineerimine ei tekita kiriku sees absoluutselt mingisugust probleemi. Nende kõrval on nelipühi kirik, kus naistel on meestega võrdsed võimalused igas vaimlikuastmes, kuid selleteemaline diskussioon ja tülid puuduvad. Nüüd tekibki küsimus, miks siis osa kirikutest ei suuda samasugust rahu ja üksmeelt saavutada? Aga see on juba teise uurimuse teema.

Kasutatud allikad

- Andracchio, Bernard. Miks meil pole naispreestrid? - *Eesti Karismaatiline Episkopaalkirik*. URL: https://www.ekek.ee/?page_id=48 (vaadatud 27.03.2022).
- Burghardt, Anne. 2017. Naiste ordinatsioon oikumeeniliste kõneluste kontekstis - *K&T*, September 04. URL: <https://kjt.ee/2017/09/naiste-ordinatsioon-oikumeeniliste-koneluste-kontekstis/> (vaadatud 14.03.2022)
- Droste, Catherine Joseph. 2015. The Ordination of Women in the Catholic Church: Arguments for Teachers and Students in Schools to Consider – Part 1 the Case Against - *International Studies in Catholic Education* 7 (1): 4–14. Routledge. <https://doi.org/10.1080/19422539.2014.998495>.
- Hulkko, Maarja. 2011. Naiste ordineerimine ja naisvaimulike olukord Eesti Evangeelses Luterlikus Kirikus. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli usuteaduskond
- Congregatio pro Doctrina Fidei. 1976. Inter Insigniores - Declaration on the Question of Admission of Women to the Ministerial Priesthood. URL: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19761015_inter-insigniores_en.html (vaadatud 15.04.2022)
- Jones, Ian, Kirsty Thorpe, and Janet Wootton, eds. 2008. *Women and Ordination in the Christian Churches: International Perspectives*. 1st edition. London ; New York: T&T Clark.
- Käärde, Kadri. 2006. 'Naiste ordineerimise algus. EELK ja Laine Villenthal'. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli usuteaduskond
- Küng, Hans. 2005. *Women in Christianity*. London ; New York: Continuum.
- Miller, Margit. 2001. 'Mõningaid probleeme seoses naiste ordineerimisega kirikuajaloo ja feministliku liikumise valguses'. Diplomitöö. Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar
- Paul II, John. 1994. Ordinatio Sacerdotalis, May 22. URL: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/apost_letters/1994/documents/hf_jp-ii_apl_19940522_ordinatio-sacerdotalis.html (vaadatud 15.04.2022)
- Saluraid, Anne. 2005. 'Sooline võrdõiguslikkus eshatoloogilisest perspektiivist koguduse kontekstis lähtuvalt Gl 3:28'. Magistritöö. Tartu Ülikooli usuteaduskond

Argumentation on the ordination of women in the member churches of EKN in 2022

Summary

The main aim of this research was to get an overview of arguments which are used in Christian churches in Estonia (more specifically, in churches that are members of EKN (Estonian Council of Churches)) in a discussion about the ordination of women. The ordination of women has been an active topic of discussion in the Western world for decades, and there is a vast number of texts written about it, from both *pro* and *contra* perspectives. On the other hand, in Estonia, there are some articles, some scientific research, and some texts on the homepages of certain churches, but yet, none of them concentrates specifically on the arguments of those churches. Thus, I was interested in whether those arguments, which are used in Estonian churches, are identical to those which are used on a wider scale, or if there are any differences.

My research method was based on two different approaches. First, I familiarized myself with the wider context using different texts written about this topic. Based on that, I made a profound list of different arguments which are used in the Christian world for or against the ordination of women. I categorized those arguments by type (e.g., arguments based on tradition, arguments based on emotion, etc.), and this list of categorized arguments was the basis for my own local results.

The second approach was fieldwork. I conducted a series of semi-structural interviews with the members of different churches (from EKN) and asked them about the official position of the church, their own position, and a general position in the church concerning the ordination of women, and **most importantly**, I asked them about the arguments their church uses, they use themselves, and they have heard being used in this ordination discussion. So, the main research questions I wanted to get an answer to were:

- What is the general attitude towards the ordination of women in member churches of EKN?
- **What arguments are used to explain a specific attitude?**

- Are there noticeable differences between the attitudes of male and female informants?
- Are there noticeable differences between the arguments used by male and female informants?
- Are there noticeable differences between the answers of younger and older informants?
- How do these results look on a wider scale?

General attitude

At the moment, the Estonian Council of Churches has 10 member churches:

- Estonian Evangelical-Lutheran Church
- Union of Evangelical Christian and Baptist Churches of Estonia
- Methodist Church in Estonia
- Roman Catholic Church
- The Estonian Christian Pentecostal Church
- The Estonian Conference of SDA (Seventh-day Adventists) Church
- The Estonian Congregation St. Gregory of the Armenian Apostolic Church
- The Orthodox Church of Estonia
- The Estonian Orthodox Church of the Moscow Patriarchy
- The Charismatic Episcopal Church of Estonia

For the research, we (me and my supervisors) decided to pick only 8 of them and left out the Estonian Orthodox Church of the Moscow Patriarchy and the Estonian Congregation St. Gregory of the Armenian Apostolic Church, because the first is very similar to the Orthodox Church of Estonia and the second is too "exotic" for Estonian cultural space. From the other 8 churches, I had 12 informants, of whom 6 represented the opposition to the ordination of women and 6 were for it.

According to the results, these 8 churches can be divided into three:

- Churches that do not ordain women: include the Roman Catholic Church, the Orthodox Church, and the Episcopal Church.

- Churches that ordain women: Pentecostal Church, Methodist Church, and Lutheran Church.
- The last two, the Baptist Church and the Adventist Church, I would call "complicated," because in those churches, there is only a partial practice of women's ordination.

What was especially interesting to me is that we can also divide those 8 churches in a different way. Namely, we can draw a line between the Roman Catholic Church, Orthodox Church, Episcopal Church, Pentecostal Church, and the other 4 churches. And two of the main differences between the first four and the second four are that in the first group there is almost no discussion about this topic. The situation is very calm and everyone tolerates the current practice in the church. And also, those first 4 are very certain that current practice will not change. On the other hand, in the other group (Methodist Church, Lutheran Church, Baptist Church, and Adventist Church), the situation is diametrically different. Ordination of women is an active topic of discussion and there is friction between the conservative and liberal sides inside the church. And also, in those churches, people are much more skeptical about the future of current ordination practice. They believe that it can change and that it can turn to either a more conservative or more liberal side.

Differences based on sex and age

Speaking of differences between male and female informants, I would first say that the ordination of women is too biased a question to make objective conclusions. Women (at least women aspiring to the priesthood) obviously have personal interests in this debate, so they obviously support it. Among males, I could see that there are those who are very much for it, and then there are those who emphasize that women are equal, but ordination of women is in conflict with the tradition. Yet, there was one very noticeable difference between female and male informants – female informants were significantly more flexible in their attitude, and they were much more willing to speculate and see the benefits, even if the developments (in the ordination of women) went to the opposite side compared to their own ideals.

I could not see that age has any influence on the attitude towards the ordination of women. My informants (with one exception) were in an age range from 41 to 61, and it was very clear that there are far more important influences that determine a person's attitude on this

matter, like - education, whom the person communicates with, experience, which church the person belongs to, and so on.

Arguments and overall impression

But the most important question was which arguments people use to explain their attitudes. Generally speaking, I would say that I rarely had any surprises. The arguments the informants used were pretty much the same as in my list. Especially on the opponents' side. The most frequently used was the traditional argument, which is based on the physical example of Jesus Christ and the order of creation. Since Jesus was a man and since Jesus voluntarily chose only men to be the apostles (although he was surrounded by many women who were important and equal to him), this is a factual proof for opponents that Jesus reserved the priesthood for men and men only. Therefore, Jesus fixed the tradition, and therefore the church has no authority to change this divinely given practice. The order of the creation, on the other hand, is based on the fact that a man was created first and, from that, opponents conclude that man was created to take the leader's role. It is important to mention that opponents always emphasize that it does not make a man and a woman unequal. What this means is that men and women are created with different roles – men are created to lead, protect, and sacrifice themselves if necessary, whereas women are created to give birth and raise that life.

There are some minor arguments opponents also use, but the most important ones are still those mentioned.

On the proponent side also, almost all the arguments used were the same as in my list. The only major difference comes when we analyze which arguments are used most often. In a wider Christian context, the most commonly used arguments for the ordination of women are pointing to the equality between the sexes, to the fact that women are just as capable of being a priest as men, and also to the fact that women were very important to Jesus. Of course, I also heard those arguments very often from my informants, but the most frequent argument was actually the fact that most churches and congregations in Estonia lack priests, although women make up the vast majority of most congregations. Therefore, they argue that it is irrational to hinder well-educated and well-motivated women from becoming priests, especially if they have God's gifts and calling. So the arguments are very practical, and they are strongly influenced by the local context.

I find it important to note that opponents almost always agree with most of the arguments proponents use. They agree that women are equal. They agree that women are very capable. They agree that there are a great number of important women in scripture. They agree that women were equal and very important to Jesus. They agree that it would solve some practical problems if women were allowed to be ordained and so on. But (for opponents) all these arguments do not make the ordination of women legitimate, because it is not in accordance with the real example of Jesus Christ.

And that probably was the biggest surprise for me in the results. At first, we seemingly have a discussion about the ordination of women, but at a closer look, we can realize that different sides actually don't talk to each other. One very good example is the use of verses from scripture. When I started reading texts for this research, I very soon came to the understanding that one of the most popular arguments against ordination is the verse from Paul's first letter to Corinthians that says: "women should remain silent in the churches." (1 Cor. 14:34–35). But it did not take long to see that practically every time this argument is used, it is used by those who themselves are for the ordination of women. The interviews I conducted were solid proof of that. I asked all my informants (who were against the ordination of women) their attitude towards this particular bible verse and bible verses in general, and they all said that using them as an argument is not reasonable considering how much space is there for interpretation. Opponents simply don't need weaker arguments when they have factual arguments like Jesus's example. So basically, this research shows that, in many cases, proponents are fighting a strawman. I believe that problem comes from fundamentally different understandings of some basic terms like *equality* or *priesthood*. For proponents, equality is a universal idea (or ideal). For opponents, everybody is equal in terms of humanity, but that does not extend to the priesthood. For proponents, the priesthood is a vocation like any other, and anybody who has a calling and qualification should be able to do it. For opponents, the priesthood is a representation of Jesus. Thus, when there is such a disagreement in understanding of basic terms, I find it very difficult to imagine how different sides could find common language and agreement.

But yet, as we can see from the overview I gave, achieving peace and agreement is not a totally impossible task. I made a division between two groups, and in the first group we have 3 very traditional churches that don't ordain women, but also, in those churches, there is almost no fight over this topic. But in addition to those three, there is also the Pentecostal

Church, where the ordination of women has no limits, and still, everything is calm and everybody is satisfied. The purpose of my research was not to be a peace speaker between opposite sides or to say if the ordination of women is right or wrong, but I was happy to see this "by-product" – the fact that even in this problematic matter, there is a possibility for achieving peace.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Riho Majas,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Naiste ordineerimise teemaline argumentatsioon EKN liikmeskirikutes 2022“, mille juhendajad on Ain Riistan ja Atko Remmel, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Riho Majas

01.05.2022.